29 באוקטובר 2015

דיוקנו של קאסם סלימאני, מפקד כוח קדס של משמרות המהפכה האיראנים, מחולל החתרנות והטרור האיראניים במזרח התיכון וברחבי העולם

מאת: ד"ר רז צימט[1]

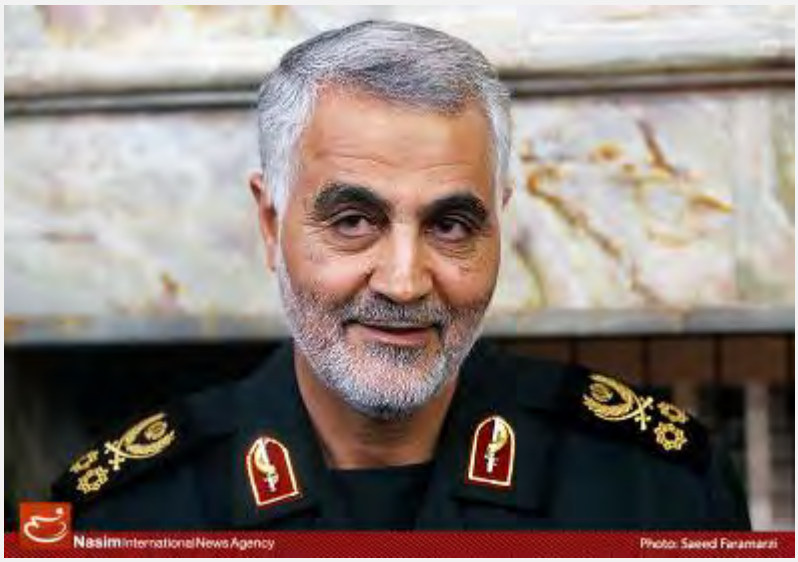

קאסם סלימאני (נסים אונליין, 20 באוקטובר 2014).

עיקרי המסמך

1. אלוף קאסם סלימאני (חאג' קאסם) משמש מאז סוף 1997 או ראשית מרץ 1998 כמפקד כוח קדס של משמרות המהפכה האיראנים. כוח קדס ("כח ירושלים") הינו אחת מחמש הזרועות של משמרות המהפכה האיראנים, הגוף הצבאי-ביטחוני החזק ביותר באיראן ומשענתו העיקרית של המשטר. המדובר ביחידת עילית המונה, ככל הידוע, כמה אלפי פעילים. כוח קדס הוקם ב-1990 כדי ליצור מסגרת ארגונית מסודרת לפעילות הענפה המתבצעת במסגרת יישום תפיסת "ייצוא המהפכה" מחוץ לגבולות איראן. **ברבות השנים הפך כח קדס לחוד החנית של איראן במאמציה לבצר את מעמדה האזורי ולקדם את יעדיה האסטרטגים באמצעות טרור וחתרנות מדינית.**

2. כוח קדס אינו יחידה צבאית אורגנית אלא מסגרת-על ארגונית, הכוללת אגפי מטה, מפקדות ייעודיות מיוחדות העוסקות בתחומי התמחות חשאיים ייחודיים, ומנהלות אזוריות המופקדות על אזורי אחריות גיאוגרפיים מוגדרים. הכוח זוכה ליוקרה רבה בקרב צמרת ההנהגה האיראנית **ונהנה ממשאבים רבים ומקשב של המנהיג העליון עלי ח'מאנהאי.** כוח קדס משפיע על תהליך קבלת

[1] מסמך זה נכתב ע"י ד"ר רז צימט, עמית מחקר במרכז המידע למודיעין ולטרור. ד"ר צימט הינו גם חוקר במרכז אליאס ללימודים איראניים באוניברסיטת תל-אביב ובפורום לחשיבה אזורית. תחומי ההתמחות המרכזיים שלו הם פוליטיקה פנימית, חברה ומדיניות חוץ ברפובליקה האסלאמית של איראן. המסמך אודות קאסם סלימאני תואם עם חוקרי מרכז המידע למודיעין ולטרור ונכלל בו מידע, שהופיע במסמכים קודמים של המרכז אודות כוח קדס.

ההחלטות הביטחוני-אסטרטגי בטהראן, בעיקר בסוגיות חוץ רגישות הנוגעות לפעילותה האזורית של איראן. כוח קדס מנהל לחימה נגד אויביה השונים של איראן במזרח התיכון וברחבי העולם **באמצעות ארגונים שליחים (proxies) המקבלים ממנו סיוע צבאי, מימון ואכוונה.**

3. קאסם סלימאני הינו מפקדו השני של כוח קדס. הוא החליף בתפקידו את **אחמד וחידי,** ששימש כשר ההגנה האיראני תחת הנשיא מחמוד אחמדינז'אד בין השנים 2009-2013. במשך שנים רבות הקפיד סלימאני לשמור על פרופיל תקשורתי נמוך וכמעט, שלא היה מוכר בזירה הציבורית באיראן (הגם ששמו שב והוזכר בהקשר למעורבות בפעולות חתרנות וטרור, שביצעה איראן מחוץ לגבולותיה). הכללתו ברשימת הטרור העולמית של ארצות-הברית בעקבות פרשת סיכול ניסיון ההתנקשות בחיי שגריר סעודיה בוושינגטון בשנת 2011[2], ותפקידו המרכזי בהעמקת ההשפעה האיראנית במזרח התיכון הערבי בצל הטלטלה האזורית, **הגבירו באופן משמעותי את חשיפתו התקשורתית באיראן** ומחוצה לה. כפועל יוצא מכך **שמו של סלימאני אף הועלה כמועמד אפשרי להשתלב בעתיד בצמרת הפוליטית האיראנית.**

4. התמורות הפוליטיות מרחיקות הלכת, שהתחוללו בשנים האחרונות בעולם הערבי, יצרו לאיראן הזדמנויות חדשות להרחיב את השפעתה במזרח התיכון. עם פרוץ הטלטלה האזורית הציגו מנהיגי איראן את התמורות בעולם הערבי כביטוי להתעוררות אסלאמית השואבת את השראתה מהמהפכה האסלאמית וכראשיתו של מפנה, שעתיד לשנות את פני האזור. כוח קדס של משמרות המהפכה בפיקודו של קאסם סלימאני **הפך מאז מכשיר מרכזי במאמציה של איראן לנצל את ההזדמנויות החדשות לקידום מעמדה ההגמוני בעולם הערבי תוך שהיא מנצלת לצרכיה התפרקותן של כמה מדינות לאום וחולשתן של המדינות הערביות הסוניות המתנגדות לשאיפותיה האזורית.**

5. לצד ההזדמנויות החדשות הציבו האירועים הדרמטיים במזרח התיכון גם **סיכונים ואתגרים לא מבוטלים עבור איראן.** שכן עד מהרה התחוור לצמרת האיראנית, כי המציאות הפוליטית בעולם הערבי מורכבת יותר מכפי שהיא שיערה וכי **יכולתה של הרפובליקה האסלאמית לכוון לצרכיה את הטלטלה האזורית ולשמש מודל חיקוי עבור העולם הערבי מוטלת בספק רב.** ההתקוממות השיעית בבחרין בשנת 2011 הגבירה את החששות בקרב מדינות ערב מפני השפעתה הגוברת של איראן והעמיקה את החשדנות, הגדולה ממילא, בינה לבין מדינות ערב הסוניות. **מלחמת האזרחים בסוריה,** בעלת בריתה האסטרטגית החשובה ביותר של איראן בעולם הערבי, **הציבה אתגר משמעותי נוסף בפני איראן ואיימה לערער את לכידות "מחנה ההתנגדות" בהנהגתה.** הישגיו של הארגון הסלפי-ג'האדי דאעש הציבו בפני איראן אתגר אסטרטגי משמעותי, שחייב אותה לשגר לעיראק ולסוריה נשק ויועצים, ובראשם סלימאני. המערכה הבינלאומית בהנהגת ארה"ב נגד דאעש העצימה את האתגר העומד בפני האיראנים והגבירה את מורכבות המצב בעיראק ובסוריה.

6. בהתמודדות עם הטלטלה האזורית מעמידה איראן משאבים רבים **לרשותו של כוח קדס,** במאמץ לנצל את ההזדמנויות החדשות שנפתחו בפניה ובמקביל לבלום את הסיכונים בפניהם היא ניצבת. בצל האירועים במזרח התיכון **הפך קאסם סלימאני מפקד כוח קדס ל"מושך בחוטים"**

[2] ראו פרסום מרכז המידע מה-3 בנובמבר 2011: "ארה"ב סיכלה תוכנית איראנית להתנקש בחייו של שגריר סעודיה בוושינגטון באמצעות כוח אלקדס...".

ולמעורב מאחורי הקלעים (ובשנה האחרונה גם בקדמתם) במוקדי החתרנות והפעילות המדינית והצבאית של איראן. ככזה **הפך סלימאני לאחד האישים החשובים ביותר המשפיעים על מדיניות החוץ האיראנית ומעמדו זה אף צפוי להתחזק בעידן החדש, שלאחר הסכם הגרעין עם איראן.** מעמדו המרכזי בעיצוב מדיניותה האזורית של איראן, העולה אף על זה של שר החוץ האיראני, ניכר היטב בקשריו ההדוקים עם הצמרת הפוליטית של איראן התופסת אותו כבר סמכא להבנת ההתפתחויות הדרמטיות במזרח התיכון. כך למשל, בשנתיים האחרונות זומן קאסם סלימאני בשתי הזדמנויות שונות (בספטמבר 2014 ובספטמבר 2015) לסקור את ההתפתחויות האזוריות בפני "מועצת המומחים" האיראנית (גוף רב עוצמה, שבאחריותו פיקוח על פעילות המנהיג העליון, מינוי יורש למנהיג ובאפשרותו אף להדיחו אם מצאה כי אינו כשיר עוד להמשיך ולמלא את תפקידו).

קאסם סלימאני לוחץ ידי אזרחים בעיר אצפהאן (www.598.ir, 18 בינואר 2015).

7. תפיסתו של קאסם סלימאני להתפתחויות בזירה האזורית משקפת את תפיסות היסוד של המשטר האיראני **הרואה במערב, ובראשו ארצות-הברית, את מקור כל הרע בעולם ובאזור, מעצמת-על המהווה איום מרכזי על ביטחונה הלאומי של איראן ועל האינטרסים החיוניים שלה.** העוינות כלפי ארצות-הברית וכלפי ישראל ("המשטר הציוני"), הנתפסת כ-proxy של ארה"ב, **נותרה נדבך חשוב בתפיסת העולם של המשטר האיראני גם לאחר הסכם הגרעין.** בראיית קאסם סלימאני, שעמדותיו משקפות נאמנה את תפיסתו של המנהיג העליון, עלי ח'אמנהאי, **מהווה איראן "חוד החנית" במאבק נגד ארצות-הברית ושליחיה באזור.** לפיכך הבטחת עוצמתה של איראן, עוצמתו של כוח קדס ועוצמת בעלות בריתה ב"חזית ההתנגדות", הכרחית כדי לבלום את מאמצי ארצות-הברית **ולהפוך את איראן למעצמה האזורית המובילה.**

8. **קאסם סלימאני סבור, כי איראן נוחלת הישגים בהתמודדותה עם ארצות-הברית ובעלות בריתה במזרח-התיכון.** בנאום, שנשא לאחרונה בכינוס של מפקדי משמרות המהפכה בטהראן, טען קאסם סלימאני, כי למזרח התיכון ולמערב אסיה הייתה השפעה רבה על "התמוטטות" מעמדה של ארצות-הברית כמעצמה וכי בעשרים השנים האחרונות פגעה איראן קשות בכל המרכיבים שהפכו את ארצות-הברית למעצמה. סלימאני מנה ארבע דרכים בהן פועלת ארצות-הברית בניסיונה לשקם

את מעמדה במזרח התיכון: ניצול האו"ם ומנגנונים אחרים כגון קידום זכויות האדם; חיזוק "המשטר הציוני"; החלשת איראן ושימור המאבקים בעולם המוסלמי במטרה לחזק את תלותן של מדינות האזור בארצות-הברית. מדיניות ארצות-הברית כלפי דאעש והארגונים האסלאמיים הרדיקלים נועדה, לשיטתו לנצל אותם לצרכים של ארה"ב אך לא להרוס אותם. ארה"ב מבקשת לשמר ארגונים אלה על כנם כדי, שמדינות האזור יזדקקו לה אף יותר (מהר, 16 בספטמבר 2015).

9. **בהובלת קאסם סלימאני עלה בידי איראן לחזק את מעמדה והשפעתה האזורית בעידן הטלטלה האזורית.** מעורבותה בעיראק בלמה את התקדמות דאעש, תמיכתה במשטר הסורי מונעת את קריסתו ותמיכתה במורדים החות'ים בתימן הציבו אותם בעמדת יתרון מול הממשל התימני. מנגד, **ניתן לזקוף לחובתו של קאסם סלימאני, ולחובתה של המדיניות האזורית של איראן בכלל, לא רק הצלחות אלא גם כישלונות:** חרף התמיכה האיראנית, שהתבטאה בין השאר בסיוע חזבאללה לצבא סוריה, נקלע המשטר הסורי למצוקה קשה, שחייבה לאחרונה מעורבות רוסית צבאית ישירה. הלחימה בין הממשל העיראקי בתמיכת המיליציות השיעיות הפועלות בחסות איראן לבין דאעש נקלעה למבוי סתום ובעלי בריתם החות'ים של איראן בתימן ספגו בחודשים האחרונים מפלות קשות, שהמחישו את מגבלות כוחה של איראן בזירה זאת ואת הבעייתיות שבאסטרטגיה הנשענת על הפעלת ה-proxies האיראנים ברחבי המזרח-התיכון.

10. לנוכח מצוקתו של המשטר הסורי בשנה האחרונה, שהתבטאה באיום שהציבו ארגוני המורדים בהנהגת ג'בהת אלנצרה על לאד'קיה ועל שאר מעוזי המשטר בחוף הסורי, **תגברה איראן במחצית ספטמבר 2015 את כוחותיה בסוריה מספר הפעילים האיראנים בסוריה שעד לאחרונה נאמד בכמה מאות עלה לכמה אלפים.** כוח התגבור, שהורכב מאנשי משמרות המהפכה ומליציות המופעלות על ידם, נועד לסייע לצבא סוריה במתקפה אותה החל בצפון סוריה ב-7 באוקטובר 2015. העיתון הלבנוני אלאח'באר, בעל הנגישות לחזבאללה, דיווח, כי קאסם סלימאני הגיע ב-11 באוקטובר לצפון מערב סוריה וכי הוא מפקד על המהלכים ההתקפיים של צבא סוריה בסיוע משמרות המהפכה (אלאח'באר, 13 באוקטובר 2015).

11. **במעורבותם של משמרות המהפכה בלחימה בסוריה ניצב עתה קאסם סלימאני בקדמת הבמה.** ברשתות החברתיות התפרסמו סרטון ותמונות עדכניות של סלימאני, שבהם הוא תועד (ככל הנראה באזור לאד'קיה) בעת מתן תדרוך ללוחמי חזבאללה. הגעתו לסוריה במקביל לתגבור הכוחות האיראנים **מעידה להערכתנו על הסטת עיקר הקשב והמאמצים של כוח קדס, ושל סלימאני באופן אישי, מעיראק לסוריה.** המצוקה האסטרטגית של המשטר הסורי חייבה את כוח קדס בפיקוח של סלימאני לרכז את עיקר מאמציו בסיוע לצבא סוריה בהדיפת המורדים מצפון מערב סוריה (אזורי חמץ, חמאה, אדלב וחלב) בגיבוי התקיפות האוויריות הרוסיות. מתקפה זאת של צבא סוריה נתקלה עד כה בקשיים ואנשי משמרות המהפכה הניצבים בחזיתה ספגו אבידות קשות **(למעלה משלושים הרוגים, כולל שלושה קצינים בכירים בדרגות אל"מ ותא"ל).**

קאסם סלימאני מתדרך לוחמים (כנראה של חזבאללה), ככל הנראה באזור לאד'קיה שבסוריה, לאחר פתיחת המהלך הקרקעי של הצבא הסורי בצפון סוריה (פייסבוק, 13 באוקטובר 2015).

12. **בזירה הפוליטית הפנים-איראנית צובר קאסם סלימאני בשנים האחרונות כח פוליטי רב.** שירותו הממושך של קאסם סלימאני במשמרות המהפכה, הגיבוי לו הוא זוכה מהמנהיג העליון עלי ח'אמנהאי, קשריו הטובים בצמרת הפוליטית של איראן, מחויבותו למשטר האסלאמי ולערכי המהפכה והדימוי הציבורי שלו כמעין גיבור לאומי - **כל אלו מחזקים את מעמדו ועשויים לסייע לו אם יחליט בעתיד לפנות לקריירה פוליטית.** עם זאת, קשריו, ניסיונו וכישוריו אינם מהווים בהכרת ערובה להצלחתו בפוליטיקה האיראנית, כפי שהוכח במקרים דומים בהם ניסו בכירים אחרים במשמרות המהפכה, להשתלב בפוליטיקה (דוגמת מפקד משמרות המהפכה לשעבר, מחסן רזאא'י, וראש עיריית טהראן מחמד באקר קאליבאף).

המקורות למסמך ומבנה המסמך

13. מסמך זה **מתמקד בדמותו של קאסם סלימאני** ומעדכן את פעילותו בשנתיים האחרונות על רקע המדיניות האיראנית בכללותה והתנהלותו של כוח קדס. זאת בהמשך לשתי עבודות מחקר, שנכתבו בשנים קודמות ע"י מרכז המידע למודיעין ולטרור: האחת, "כוח קדס של משמרות המהפכה האיראניים כמכשיר עיקרי ליישום מבצעי של תפיסת ייצוא המהפכה מחוץ לגבולות איראן", שהתפרסמה ב-30 במרץ 2007; והשנייה, "כוח קדס, יחידת עילית של משמרות המהפכה באיראן, משמש כחוד החנית של מתקפת הטרור האיראנית המתבצעת נגד ישראל ברחבי העולם בשיתוף פעולה עם חזבאללה", שהתפרסמה ב-7 באוגוסט 2012. במסמכים הללו ובפרסומים נוספים של מרכז המידע נבחנה פעילות החתרנות והטרור של כוח קדס בהנהגת סלימאני במזרח התיכון וברחבי העולם.

14. המסמך מתבסס על **מגוון רב של מקורות גלויים,** שהתפרסמו בשנים האחרונות באמצעי התקשורת האיראנים, הערבים והמערבים וברשתות החברתיות. בדיווחים הללו הופיע מידע רב על פעילותו של קאסם סלימאני ועל התנהלותו של כח קדס, שעל פיו ניתן לשרטט את דיוקנו של סלימאני. עם זאת קיימים פערי מידע רבים, עליהם הצבענו במסמך.

15. העבודה כוללת את הפרקים הבאים:

א. פרק א': קאסם סלימאני, פרטים ביוגראפיים.

ב. פרק ב': מעורבותו של קאסם סלימאני במלחמת האזרחים בסוריה.

ג. פרק ג': מעורבותו של קאסם סלימאני בעיראק.

ד. פרק ד': מעורבותו של קאסם סלימאני בזירה הפלסטינית ובישראל.

ה. פרק ה': מעורבותו של קאסם סלימאני בלבנון.

ו. פרק ו': מעורבותו של קאסם סלימאני בתימן ובמדינות נוספות במזרח התיכון.

ז. פרק ז': קאסם סלימאני והמערכת הפוליטית הפנימית באיראן.

ח. פרק ח': קאסם סלימאני בעיני הציבור האיראני.

ט. פרק ט': הסרת הסנקציות הבינלאומיות מעל קאסם סלימאני בעקבות הסכם הגרעין?

פרק א': קאסם סלימאני, פרטים ביוגראפיים[3]

קאסם סלימאני בתמונות מתקופת מלחמת איראן-עיראק (snn.ir, 29 במאי 2014).

1. **קאסם סלימאני (חאג' קאסם)** נולד ב-11 במרץ 1957 בכפר קנאת מלכ (Qanat Molk) השוכן בנפת ראבר (Rabor), שבמחוז כרמאן בדרום-מזרח איראן. האזור בו נולד סלימאני הינו איזור הררי, בעל אופי שבטי. סלימאני הינו בן למשפחה בת חמישה אחים ואחיות. אחותו הגדולה היא כבת 60, קאסם הוא האח האמצעי, ואחיו הקטן, סהראב, הצעיר ממנו בשבע שנים, משמש כיום כמנהל בתי הכלא במחוז טהראן.

[3] תת פרק זה לקוח בחלקו מעבודת מרכז המידע למודיעין ולטרור: "כוח קדס, יחידת עילית של משמרות המהפכה באיראן, משמש כחוד החנית של מתקפת הטרור האיראנית המתבצעת נגד ישראל ברחבי העולם בשיתוף פעולה עם חזבאללה", 7 באוגוסט 2012. עבודת מרכז המידע הסתייעה בביוגרפיה של קאסם סלימאני כפי שנכתבה על-ידי Ali Alfoneh, חוקר המתמחה במשמרות המהפכה האיראנים, American Enterprise Institute for Public policy Research; Ali Alfoneh: "Brigadier General Qassem Suleimani: A Biography", January 2011. כמו כן תת-פרק זה עושה שימוש בראיון, שהעניק אחיו של סלימאני, סהראב, לסוכנות הידיעות "פארס" ב-12 באוגוסט 2015.

סהראב סלימאני, אחיו הצעיר של קאסם סלימאני, מנהל בתי הכלא במחוז טהראן (פארס, 12 באוגוסט 2015).

2. עם סיום לימודיו בבית הספר היסודי (1970), בהיותו בן 13, עקר סלימאני יחד עם קרוב משפחתו לעיר כרמאן, בירת המחוז. יחד עימו הוא עבד בבניין בארגון המים של כרמאן כדי לסייע למשפחתו לשלם חוב, שצבר אביו, שהיה חקלאי. הוא עסק בפעילות ספורטיבית רבה. הוא עבד כמאמן כושר ומחזיק ככל הנראה בחגורה שחורה בקראטה.

סלימאני עם אביו ועם אמו, שהלכה לעולמה בספטמבר 2013
(משרק ניוז, 29 בספטמבר 2014; פארס ניוז, 20 באפריל 2014).

3. את פעילותו נגד המשטר המלוכני באיראן החל קאסם סלימאני בכרמאן בשנת 1976. זמן קצר לאחר המהפכה האסלאמית בשנת 1979 הצטרף סלימאני למשמרות המהפכה, כשהללו הקימו מועצת פיקוד בעיר כרמאן. בדומה למפקדים אחרים במשמרות המהפכה, גם לסלימאני לא היה ניסיון צבאי כלשהו טרם הצטרפותו לשורותיהם. אולם בשל יכולותיו האישיות הוא קיבל עד מהרה תפקידי פיקוד, ועל-פי עדות אחד מעמיתיו עבר קורס צבאי שנמשך 45 ימים. משימתו הצבאית הראשונה הייתה ב-1979 כאשר נשלח לסייע בדיכוי מרידה של בדלנים כורדים במחוז אזרביג'אן

המערבית בצפון-מערב איראן. קאסם סלימאני הוצב בעיר מהאבאד (Mahabad), ככל הנראה במסגרת כוח בלתי סדיר בסדר גודל פלוגתי, שנשלח מכרמאן כדי לנהל את מהאבאד ולהגן עליה. במהלך פעילותו באזור זה סייע הכוח בדיכוי המרד של המתקוממים הכורדים ושם קץ לתקריות הדמים האתניות שהתחוללו באזור בין אזרים לכורדים.

4. ממהאבאד שב סלימאני לכרמאן וקיבל את הפיקוד על היחידה המקומית של משמרות המהפכה. עם פרוץ מלחמת איראן-עיראק בסתיו 1980 נשלח סלימאני לחזית הדרומית בראש כוח מהעיר כרמאן. הוא טיפס במהירות בשרשרת הפיקוד וכבר בשנות העשרים לחייו קיבל את הפיקוד על דיביזיה 41 ת'אראללה (Sarollah) של משמרות המהפכה.

5. בתום מלחמת איראן-עיראק שבה הדיביזיה, שבפיקודו של קאסם סלימאני, בחזרה לכרמאן והופקדה על הלחימה במבריחי סמים בגבולה הדרום-מזרחי של איראן. ניסיונו הרב במלחמת איראן-עיראק והצלחותיו במאבק נגד המבריחים עמדו בבסיס החלטת המנהיג העליון למנותו כמפקד כוח קדס בשלהי 1997 או ראשית 1998 (התאריך המדויק אינו ברור). מינויו של סלימאני למפקד כוח קדס התבצע בעיתוי בו עיראק שוב לא היוותה סכנה עבור איראן. מנגד, הופנתה תשומת לב המשטר האיראני לנעשה באפגניסטאן, שם עלה כוחם של הטאלבאן. במקביל לתגבור הכוחות האיראנים לאורך הגבול עם אפגניסטאן טיפל סלימאני באתגר האפגאני בשיטות שאינן צבאיות-קלאסיות, בנהלו באותה עת פעילות חתרנית בשטחה של אפגניסטאן, באזורים, שבהם שלטה הברית הצפונית, דרך שטחה של תאג'יכיסטאן.

6. בשנים, שחלפו מאז קיבל סלימאני את הפיקוד, התרחב והתפתח מאוד כוח קדס. מספר אנשיו גדל ומשימותיו במזרח התיכון וברחבי העולם התרחבו. במקביל התחזק מעמדו של סלימאני בצמרת האיראנית. ביטוי לכך ניתן בינואר 2011 כשהמנהיג העליון, עלי ח'אמנהאי, העניק לו באופן חריג דרגת אלוף. זוהי הדרגה הגבוהה ביותר במשמרות המהפכה והיא זהה לזאת של מפקד משמרות המהפכה.

קאסם סלימאני, מפקד כוח קדס, מרכין ראשו בפני המנהיג עלי ח'אמנהא'י (3 ביולי 2011, asriran.com). פעולות הטרור והחתרנות המתבצעת ע"י כוח קדס זוכות לגיבוי של ח'אמנהאי והצמרת האיראנית

7. לסלימאני שלושה בנים, שאחד מהם נשוי לבתו של אחיו הצעיר, סהראב, ושתי בנות, שאחת מהן, נרגס, מתגוררת במלזיה.

פרק ב': מעורבותו של קאסם סלימאני במלחמת האזרחים בסוריה

קאסם סלימאני והמופתי של סוריה, אחמד בדר אלדין חסון. התמונה התפרסמה ברשתות החברתיות בראשית 2015, אך לא ברור מתי צולמה.

מאפייני הפעילות האיראנית בסוריה עד לאחרונה

1. מלחמת האזרחים בסוריה, שפרצה ב-2011, הציבה בפני איראן אתגר משמעותי: נפילת משטרו של הנשיא בשאר אלאסד עלולה לשלול מאיראן את בעל בריתה האסטרטגי במחנה ההתנגדות ולהחליש את מעמדה האזורי. היא גם עלולה להחליש את ארגון חזבאללה הלבנוני ה-proxy החשוב והיעיל ביותר של איראן כתוצאה מאובדן העורף הלוגיסטי הסורי החיוני להעברת הסיוע האיראני לארגון.

2. הישגיהם המצטברים של המורדים, כתוצאה משחיקה מתמשכת במשאבי המשטר הסורי, חייבו את איראן להגביר את תמיכתה במשטר אסד, אשר שליטתו הולכת ומצטמצמת לאזורים חיוניים בסוריה ("סוריה הקטנה"). הישגיהם של דאעש, ג'בהת אלנצרה וארגוני מורדים אחרים, הנתמכים בחלקם ע"י ארה"ב, תורכיה, קטר וערב הסעודית, עוררו בקרב האיראנים ספקות באשר ליכולתו של אסד לשרוד בשלטון לאורך זמן. אף על-פי כן, מחויבותם הגוברת של איראן וחזבאללה אליהם הצטרפה רוסיה, מאפשרת למשטר הסורי בשלב זה להמשיך ולשרוד.

3. **מעורבותה של איראן בסוריה,** בדומה למעורבותה בעיראק, בלבנון ובתימן **התנהלה עד לאחרונה באמצעות ארגונים שליחים (proxies) ובאמצעות יועצים איראנים.** מנגד, נמנעה איראן עד לאחרונה מלהפעיל יחידות לוחמות בסוריה ובמדינות ערביות אחרות. **מצב זה השתנה מאז התגבור האיראני האחרון והשתלבות אנשי משמרות המהפכה במהלך הקרקעי הסורי.** כוח קדס בפיקודו של קאסם סלימאני מוביל בשנים האחרונות את המאמץ האיראני למנוע את נפילת דמשק ומאחזים אסטרטגים אחרים לידי המורדים ואת קריסת המשטר הסורי. זאת, באמצעות סיוע באמצעי לחימה, הכוונה וייעוץ. שיגור לוחמי חזבאללה ולוחמים זרים שיעים (בעיקר מעיראק ומאפגניסטן)

ללוחמה פעילה על אדמת סוריה. במסגרת זאת גויסו כמה אלפי מתנדבים שיעים מקרב הפליטים האפגאנים המתגוררים באיראן החל משנת 2012 על-ידי משמרות המהפכה ללחימה בסוריה בתמורה לשכר חודשי ולהטבות נוספות.

טיפוח תשתיות טרור ברמת הגולן

4. במקביל לתמיכתה במשטר הסורי **מסייעת איראן לבנייתה של תשתית טרור מול ישראל ברמת הגולן.** היא עושה זאת באמצעות גורמים מקומיים הפועלים ברמת הגולן לנוכח אובדן השליטה מצד המשטר הסורי במרבית המרחב הזה (שעבר ברובו לשליטת המורדים). מוקדי הכוח המקומיים המעורבים בהקמת התארגנויות טרור נגד ישראל הינם פעילי **חזבאללה, פעילים דרוזים הקשורים לסמיר אלקנטר ופעילי ארגון הג'האד האסלאמי בפלסטין.** להערכתנו יש לאיראן עניין **לטפח תשתיות טרור אלו אולם לא להפעילן נגד ישראל בטווח המיידי משום שעיקר תשומת ליבה נתונה להגנה על שרידות המשטר הסורי.**

5. **ביטוי לפוטנציאל הטרור הגלום בשתיות הטרור ברמת הגולן** ניתן כאשר ב-20 באוגוסט 2015 שוגרו ארבע רקטות ממרכז רמת הגולן, שבשליטת סוריה לעבר ישראל. שתי רקטות נפלו בגליל העליון ושתיים ברמת הגולן. היה זה מטח הרקטות הראשון אשר שוגר מרמת הגולן הסורית לעבר אצבע הגליל, מאז מלחמת יום הכיפורים (אוקטובר 1973). לדברי גורמי ביטחון ישראלים, בוצע הירי על-ידי חוליה של ארגון הג'האד האסלאמי בפלסטין, שהופעלה על-ידי בכיר איראני.

6. אין זאת הפעם הראשונה שבה ניכרת "טביעת אצבע" איראנית בקרב התארגנויות טרור המנסות להתבסס ברמת הגולן. יוזכר, כי ב-18 בינואר 2015 הותקפה שיירה של **פעילי חזבאללה בצפון רמת הגולן.** התקיפה יוחסה ע"י התקשורת הזרה לישראל. בין ההרוגים היה **ג'האד מע'ניה,** בנו של עמאד מע'ניה, שעמד בראש **התארגנות של חזבאללה בצפון רמת הגולן.** בין ההרוגים בתקיפה היה גם **מחמד עלי אללה דאדי, מפקד בכיר במשמרות המהפכה האיראנים.** נוכחותו בשיירה עשויה להערכתנו להצביע על מעורבותו בהתנהלות התארגנות חזבאללה, שפעיליה הותקפו.

מחמד עלי אללה דאדי קצין בכיר במשמרות המהפכה, שנהרג בתקיפה ב-18 בינואר 2015 (אתר עיריית ג'בשית, 19 בינואר 2015).

מעורבותו האישית של סלימאני בסוריה

7. חרף מעורבותו המשמעותית של כוח קדס בתמיכה האיראנית במשטר אסד, אין בידינו מידע רב לגבי מעורבותו האישית של סלימאני בהתרחשויות בסוריה. ניכר היה, כי **עד לחודשים האחרונים, הופנה עיקר עיסוקו של סלימאני לזירה העיראקית.** זירה זו נמצאה בעדיפות גבוהה יותר מבחינת המשטר האיראני בשל האוכלוסייה השיעית הגדולה המתגוררת בה, חשיבותה המידית להגנה על גבולות איראן וההישגים הדרמטיים של דאעש בעיראק בקיץ 2014 (כיבוש מוצול וההכרזה על הח'ליפות האסלאמית.

8. עם זאת מעורבותו האישית של סלימאני בפעילות משמרות המהפכה בסוריה לא הוטלה בספק, במיוחד בכל הקשור להכוונת הלחימה בסוריה ולתיאום בין הכוחות הסורים, לוחמי חזבאללה והלוחמים השיעים הזרים במאמצי הלחימה בזירות השונות. לדברי John Maguire, קצין CIA לשעבר בעיראק, שצוטט בכתבת תחקיר של כתב העת האמריקאי ניו-יורקר (30 בספטמבר 2013), היה זה סלימאני, שהוביל את המערכה המוצלחת, שניהלו תומכי המשטר הסורי במאי-יוני 2013 והובילה להשתלטות המחודשת של חזבאללה על העיירה קציר שבגבול לבנון-סוריה (מאי-יוני 2013). על-פי דיווח זה, פנה סלימאני למזכ"ל חזבאללה, חסן נצראללה, והנחה אותו לשלוח למעלה מ-2,000 לוחמים של הארגון לסייע בלחימה[4]. בנוסף לכך קיים סלימאני פגישות עם בכירי המשטר הסורי ועם אישים הממלאים תפקידים שונים בסוריה.

9. בשנתיים האחרונות דיווחו אמצעי תקשורת ערבים על ביקורים בודדים, שקיים מפקד כוח קדס בסוריה. לטענת מקורות המזוהים עם האופוזיציה הלבנונית, קיים סלימאני ביקור באזור חלב בראשית יוני 2014 במהלכו גיבש תוכנית, שנועדה להשתלט מחדש על העיר, שחלקים ממנה נכבשו על-ידי המורדים. מימוש התוכנית התעכב, ככל הנראה, עקב התקדמות דאעש בעיראק, נפילת העיר

[4] על מעורבות חזבאללה בהתקפה על אלקציר והאבידות שספג הארגון בהתקפה זאת ראו פרסום מרכז המידע מה-27 ביוני 2013: "הרוגי חזבאללה בסוריה - תמונת מצב)".

מוצול בידי דאעש וההכרזה על הקמת הח'ליפות האסלאמית (יוני 2014), תוכנית זאת חודשה באוגוסט 2014 (האתר now Lebanon, 11 בדצמבר 2014).

10. ב-7 באוקטובר 2015 פתח צבא סוריה במתקפה שמטרתה לטהר את אזורי חמאה, חלב ואדלב במעורבות של לוחמי משמרות המהפכה וחזבאללה ובסיוע אווירי רוסי. ברקע להתקפה זאת עמד **האיום האסטרטגי על לאד'קיה** ועל מאחזי המשטר הסורי בחוף בחודשים האחרונים. איום זה חייב את **הגברת מעורבותו האישית של סלימאני, במידה רבה להערכתנו על חשבון הקשב הניתן לעיראק.** בראשית יוני 2015 דיווח האתר הלבנוני **אלחדת'** המזוהה עם חזבאללה, כי קאסם סלימאני קיים ביקור בחזית הלחימה בדרום-סוריה ובמערבה כדי להתרשם ממצב הלחימה ולגבש אסטרטגיה לבלימת הארגונים הסונים הרדיקלים. על-פי דיווח זה, ביקר סלימאני בראש משלחת בכירה של יועצים צבאיים מאיראן ומחזבאללה באדלב באזור המישורי אלע'אב, זאת כדי לבחון את הערכות הצבא הסורי ואת הדרכים לבלום את התקדמות ג'בהת אלנצרה ובעלות בריתה לעבר לאד'קיה. עוד נמסר, כי במהלך הביקור מינה סלימאני קצין בכיר במשמרות המהפכה לעמוד בראש קבוצת היועצים הצבאיים בסוריה ולפעול בשמו בכל הקשור לניהול העניינים הצבאיים בסוריה בשיתוף פעולה עם חזבאללה ועם צבא סוריה[5].

לוחמים בסוריה בתמונת "סלפי" עם קאסם סלימאני (qasemsoleimani.ir, 14 באוקטובר 2015).

11. לנוכח מצוקת המשטר הסורי תגברה איראן במחצית ספטמבר 2015 את כוחותיה בסוריה **ככל הנראה בכמה אלפי לוחמים.** כוח התגבור, שהורכב מאנשי משמרות המהפכה ומלוחמים שיעים זרים מאפגניסטן ומעיראק, נועד לסייע לצבא סוריה במתקפה אותה החל בצפון סוריה. העיתון הלבנוני אלאח'באר, בעל הנגישות לחזבאללה, דיווח, כי **קאסם סלימאני הגיע ב-11 באוקטובר 2015 לצפון מערב סוריה וכי הוא מפקד על המהלכים ההתקפיים של צבא סוריה בסיוע משמרות המהפכה (אלאח'באר, 13 באוקטובר 2015).**

[5] יתכן כי הכוונה לחסין חמדאני היועץ הצבאי הבכיר של משמרות המהפכה בסוריה, שנהרג ב-9 באוקטובר 2015 באזור חלב.

12. **במהלך זה של משמרות המהפכה ניצב קאסם סלימאני בקדמת הבמה.** ברשתות החברתיות התפרסמו סרטון ותמונות עדכניות של סלימאני, שבהם הוא תועד (כנראה באזור לאד'קיה) בעת תדרוך ללוחמי חזבאללה. הגעתו לסוריה במקביל לתגבור הכוחות האיראנים **מעידה להערכתנו על הסטת עיקר הקשב והמאמצים של כוח קדס מעיראק.** המצוקה האסטרטגית של המשטר הסורי מחייבת את כוחות קדס, בפיקוח של סלימאני, לרכז את עיקר מאמציהם בהדיפת המורדים מצפון מערב סוריה (אזורי חמץ, חמאה, אדלב וחלב) בשיתוף עם צבא סוריה וחזבאללה ובגיבוי התקיפות האוויריות הרוסיות (מעין "קואליציה מרובעת", הפועלת בסוריה במקביל לקואליציה בהנהגת ארה"ב, שבה סלימאני ממלא תפקיד מפתח,).

קאסם סלימאני מתדרך לוחמים, ככל הנראה באיזור לאד'קיה שבסוריה לאחר פתיחת המתקפה הקרקעית של הצבא הסורי בצפון סוריה (פייסבוק, 13 באוקטובר 2015).

13. **מתקפת צבא סוריה בצפון מערב סוריה נתקלה עד כה בקשיים.** באזור העיר אלצפירה, שמדרום לחלב, זכו דאעש וג'בהת אלנצרה להישגים טריטוריאליים והם מאיימים להשתלט על המרחב הכפרי שמדרום לעיר (נכון ל-28 באוקטובר 2015). לוחמי משמרות המהפכה, הניצבים בחזית הכוח הסורי התוקף, ספגו עד כה אבידות קשות (למעלה מלושים הרוגים מאז תחילת ההתקפה ביניהם שלושה קצינים בכירים בדרגות אל"מ - תא"ל). **חסין סלאמי,** ממלא מקום מפקד משמרות המהפכה, כבר נדרש לתת הסברים לעליה המשמעותית באבידות האיראניות. לדבריו משמרות המהפכה העלו את "כמות ואיכות" כוחות הייעוץ שלהם בסוריה. הוא ציין, כי תגבור זה הביא לעליה במספר ההרוגים האיראנים, שכן הם "אינם יכולים להישאר בחדרים סגורים" אלא חייבים לצאת לשטח (איסנא, 26 באוקטובר 2015).

עמדותיו הפומביות של סלימאני בנושא הסורי

14. בדומה לבכירים איראנים נוספים, **מבטא קאסם סלימאני בהצהרותיו הפומביות מחויבות חד-משמעית להמשך התמיכה האיראנית במשטר הסורי** תוך שהוא מדגיש את חשיבותה של סוריה עבור האינטרסים הלאומיים של איראן. בתמיכתו זאת אין כרסום או הסתייגות בעקבות הפגיעות של המשטר הסורי באוכלוסייה הסורית או כתוצאה מהשימוש שהמשטר עשה בנשק כימי (שעוררה גל

גינויים במדינות המערב). על רקע הדיווחים על שימוש, שעשה המשטר הסורי בנשק כימי בקיץ 2013 הצהיר קאסם סלימאני (פארס, 4 בספטמבר 2013) כי איראן תתמוך בסוריה "עד הסוף".

15. בסקירת ההתפתחויות האזוריות, בפני "מועצת המומחים" בספטמבר 2013, **האשים סלימאני את ארצות-הברית בניסיון להפיל את המשטר הסורי באמצעות הפעלת לחצים פוליטיים ושיגור פעילי אלקאעדה לסוריה.** הוא טען, כי הממשל האמריקאי מנצל גם את הדיווחים על שימוש לכאורה של המשטר הסורי בנשק כימי כתירוץ להפלת המשטר אך העריך, שמאמצי ארצות-הברית להשיג יעד זה ייכשלו. שבועות ספורים לאחר מכן הצהיר סלימאני, כי התפקיד המרכזי, שסוריה ממלאת בתמיכה ב"מחנה ההתנגדות" נגד ארצות-הברית וישראל והישגי המשטר הסורי במאבקו נגד הטרוריסטים הם הסיבה ללחץ הזר הגובר נגד דמשק. הוא הדגיש את תמיכתה הנמשכת של איראן בסוריה ואמר, שהיא משרתת את האינטרסים הלאומיים האיראנים (פארס, 14 בספטמבר 2013).

16. סלימאני ביטא את מחויבות איראן להמשך התמיכה בסוריה במהלך פגישה, שקיים ביולי 2015, עם לוחמים ומשפחות חללים ממלחמת איראן-עיראק. בפגישה הצהיר סלימאני, כי ההגנה על קברה של סת זינב (נכדתו של הנביא מחמד) בדמשק הינה בבחינת הגנה על מקום קדוש, שהוגדרה על-ידי מכונן המהפכה האסלאמית, איתאללה ח'מיני, כחובה דתית עליונה (arman-e kerman, 17 יולי 2015). יצוין, כי הגנה על מתחם קבר סת זינב ממלאים חזבאללה ומליציות שיעיות, proxis של איראן, מקום מרכזי.

קאסם סלימאני נואם בפני לוחמים ומשפחות חללים ממלחמת איראן-עיראק (tashohada.ir, 17 ביולי 2015).

17. הצהרותיו הפומביות של סלימאני **מהוות לעיתים קרובות ביטוי לקו ההסברתי האיראני הרשמי ויש להתייחס אליהן כמבטאות ציפיות ומשאלות לב, ולא בהכרח כהערכות מבוססות.** כך, למשל, הצהיר סלימאני בראשית 2015, כי ימיו של דאעש ספורים לנוכח התבוסות, שספגו הארגון ויתר הקבוצות האסלאמיות הסוניות הרדיקליות בסוריה ובעיראק (אירנ"א, 11 בפברואר 2015). חודשים ספורים לאחר מכן דיווחה התקשורת האיראנית מפי סלימאני, כי העולם יופתע "בימים הקרובים" מההתפתחויות בסוריה בעקבות שיתוף פעולה בין איראן למפקדי הצבא הסורי (משרק ניוז, 1 ביוני

2015). דיווח זה הוכחש מאוחר יותר בטענה שסלימאני אינו נוהג להשמיע הבטחות בנוגע להצלחות צבאיות עתידיות.

תאום המעורבות הרוסית בסוריה

18. מצוקתו המתמשכת של משטר אסד הובילה החל מקיץ 2015 להעמקת מעורבותם של בעלי בריתו המרכזיים, ובראשם רוסיה ואיראן, **בלחימה בסוריה.** בראשית אוגוסט 2015 דיווחה רשת הטלוויזיה האמריקאית פוקס ניוז על ביקור, שקיים סלימאני במוסקבה **במהלכו נפגש עם נשיא רוסיה ולדימיר פוטין.** הביקור, שקיומו הוכחש על-ידי מקורות איראנים ורוסיים, נועד, לטענת גורמים אמריקאים, לדון בשיתוף פעולה צבאי בין איראן לסוריה, ובכלל זה באספקת מערכת ההגנה האווירית S-300 מרוסיה לאיראן. בדיעבד נראה, כי **הביקור התמקד בהרחבת שיתוף הפעולה הביטחוני והמדיני בין איראן לרוסיה בזירה הסורית, בחודשים שקדמו לתחילת המתקפה הרוסית בסוריה.**

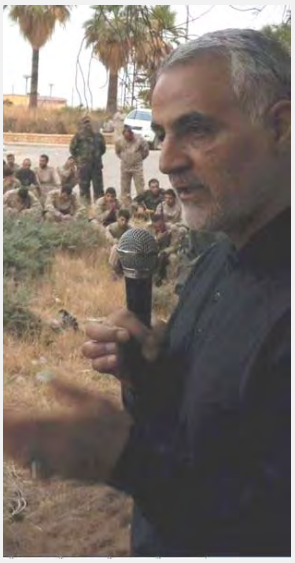

קאסם סלימאני מדבר בפני לוחמים בסוריה (qasemsoleimani.ir, 14 באוקטובר 2015).

פרק ג': מעורבותו של קאסם סלימאני בעיראק

קאסם סלימאני בביקור בעיר כרבלאא' שבעיראק, אוגוסט 2015 (אבנ"א, 21 באוגוסט 2015)..

מעורבות של סלימאני בתקופת הנוכחות הצבאית האמריקאית בעיראק

1. מאז כיבוש עיראק על-ידי ארצות-הברית בשנת 2003 הוביל כוח קדס של משמרות המהפכה את שיתוף הפעולה של איראן עם המליציות השיעיות, שהוקמו על ידה בעיראק. זאת במגמה להעמיק בקרבם את ההשפעה האיראנית, לסייע להם במערכה נגד ארצות-הברית וכוחות הקואליציה ולבסס את השפעת איראן על הצמרת העיראקית.

2. במסגרת המעורבות בעיראק סיפק **כוח קדס מימון, ציוד ואמצעי לחימה למרבית המליציות השיעיות**[6]**.** כמו כן תאם וארגן כח קדס שיגור **פעילי חזבאללה לעיראק לסיוע בלחימה נגד ארה"ב.** אמצעי לחימה, שהעביר כוח קדס למליציות השיעיות, בדגש על מטעני צד רבי עוצמה, גרמו למותם של חיילים רבים, אמריקאים ואחרים מכוחות הקואליציה. בשלהי 2006 ובראשית 2007 **עצרו כוחות אמריקאים פעילים איראנים,** ביניהם **פעילים של כוח קדס בעיראק,** בשל מעורבותם בפעילות חתרנות וטרור בעיראק.

[6] בקרב המליציות השיעיות, שטופחו ע"י כוח קדס, בלטו: **"גדודי חזבאללה"** (כתאא'ב חזבאללה), **"חבורות אנשי האמת"** (עצאא'ב א'לאלחק) ו**"חטיבת היום המובטח"** (לואא' א'ליום אלמועוד). מליציות אלה מנו כמה אלפי פעילים.

משמאל: סמל המליציה השיעית "גדודי חזבאללה". מימין: סמל חזבאללה בלבנון. הדמיון בין השניים ניכר. בסמל של "גדודי חזבאללה" נראית יד האוחזת ברובה העולה מתוך מפת עיראק. מעל הרובה מופיע משפט מהקוראן, האומר: "הילחמו באימאמים של הכפירה, שכן אין להם אמונה".

3. פעילותו של כוח קדס בעיראק בעידן הנוכחות הצבאית האמריקאית התבצעה באמצעות מפקדה זירתית-ייעודית שנקראה גיס עיראק (או גיס רמצ'אן). מפקדה זאת אכוונה את הפעילות האיראנית בתוך עיראק בדגש על הפעלת מליציות שיעיות, שבהשפעת איראן. בנוסף לכך עסקו האיראנים בראשות קאסם סלימאני גם בפעילות פוליטית חתרנית בזירה בפנים-עיראקית. במסמכי ויקיליקס פורסם מברק משגרירות ארה"ב בבגדאד מה-13 בנובמבר 2009, בו תוארו מאמציה של איראן לטפלל את הבחירות בעיראק וכמו כן תוארו בהרחבה יכולותיו של מפקד כוח קדס קאסם סלימאני בזירה העיראקית[7].

4. בראייה לאחור אין ספק, כי הקמתן והפעלתן של מיליציות שיעיות בעיראק, שפעלו נגד ארצות-הברית ובעלות בריתה המערביות, **החישו את יציאתו של צבא ארצות-הברית מעיראק ותרמו לחיזוק ההשפעה האיראנית בעיראק, בעידן שלאחר תום הנוכחות הצבאית האמריקאית.** במקביל פיתחו כוח קדס ומפקדו סלימאני ערוצי קשר עם המשטר העיראקי ועם גורמי כוח נוספים בזירה הפוליטית הפנימית בעיראק על מנת להעמיק את השפעתה של איראן על המערכת הפוליטית הפנימית העיראקית ולהחליש את השפעתה של ארצות-הברית על המשטר העיראקי.

מעורבותו של סלימאני במערכה נגד דאעש

5. הישגיו הדרמטיים של הארגון הסלפי הג'האדי דאעש בעיראק, במיוחד מקיץ 2014, **העמידו בפני איראן אתגר אסטרטגי משמעותי.** בראשית יוני 2014 זכה דאעש להישג בולט כאשר כבש את רוב שטחה של העיר מוצול בצפון-עיראק. השתלטות הארגון על שטחים נרחבים בעיראק פגעה בשלמותה הטריטוריאלית של עיראק, החריפה את השסע הסוני-שיעי והציבה בגבולה של איראן עם איראן ישות עוינת ואלימה. **הישגי דאעש חייבו את איראן לשגר לעיראק נשק ויועצים, ובראשם קאסם סלימאני, המוביל את המערכה הצבאית בעיראק באמצעות המיליציות השיעיות הנתמכות על-ידי איראן ובתיאום עם המשטר העיראקי.**

[7] מסמכי ויקיליקס, Guardian.co.uk, December 4, 2010.

6. בשנה האחרונה התפרסמו ברשתות החברתיות ובאמצעי התקשורת האיראניים עשרות תמונות וסרטונים, שתעדו את פעילותו של סלימאני בעיראק (זאת למרות שנוכחותו בעיראק הוכחשה באופן רשמי על-ידי איראן עד קיץ 2014). בתמונות הללו נראה סלימאני בעת ביקוריו התכופים בעיראק כשהוא מלווה במפקדים ולוחמים במיליציות השיעיות המסתייעות ע"י איראן. קאסם סלימאני, שהעדיף עד אז לפעול מאחורי הקלעים, עלה איפא לקדמת הבמה.

מימין: קאסם סלימאני בחברת ג'מאל אלאבראהימי (המכונה אבו-מהדי המהנדס), מפקד גדודי חזבאללה (http://qasemsoleimani.ir, 7 ביוני 2015). משמאל: סלימאני בפגישה עם מפקדי מיליציית פלוגות הג'האד ועם אבו מהדי המהנדס (פייסבוק, 17 ביולי, 2015).

7. לנוכח הישגיו המשמעותיים של דאעש בעיראק גברה באופן משמעותי מעורבותו של סלימאני ונוכחותו בזירות הלחימה השונות בעיראק החל מקיץ 2014. **ניכר, כי בשנה האחרונה,** עד למתקפה האחרונה של הצבא הסורי בצפון סוריה, **הוא השקיע את מירב זמנו ומרצו בבלימת תנופת התפשטותו של דאעש בעיראק.** לשם כך קיים סלימאני ביקורים תכופים בעיראק, הוביל את תכנון המערכה ואת העברת הסיוע הצבאי והמודיעיני מאיראן לעיראק, תאם את מאמצי הלחימה בין הצבא העיראקי והמיליציות השיעיות, שבחסות משמרות המהפכה וקיים מגעים שוטפים עם בכירים עיראקיים שונים, הן בממשל המרכזי בבגדאד והן בהנהגה הכורדית בצפון-עיראק.

8. **כיבוש מוצול ע"י דאעש היווה את הזרז להעמקת מעורבותו של סלימאני בעיראק.** מדיווח של רשת הטלוויזיה של חזבאללה אלמנאר עולה, כי שעות ספורות לאחר כיבוש העיר מוצול על-ידי דאעש נחת סלימאני בבגדאד בלוויית מומחים צבאיים מאיראן ומארגון חזבאללה. בשיחותיו עם בכירי המשטר העיראקי הוא גיבש אסטרטגיה, בשיתוף צבא עיראק והמיליציות השיעיות, שנועדה להגן על בגדאד וסביבותיה מפני התקדמות נוספת של דאעש. סלימאני הנחה לאבטח את הכביש המקשר בין בגדאד לעיר סאמראא' השוכנת כ-130 ק"מ צפונית-מערבית לעיר הבירה ופיקד על הקרבות נגד לוחמי דאעש לאורך הדרך המובילה לבגדאד ובמחוז אלאנבאר שבמערב עיראק (האתר הלבנוני נהארנט, 29 בנובמבר, 2014). **בראייה לאחור ניתן לקבוע, כי תנופת התפשטותו של דאעש**

בעיראק נבלמה לאחר הישגיו בקיץ 2014. אולם מנגד צבא עיראק והמליציות השיעיות לא הצליחו להחזיר את הגלגל לאחור למרות התמיכה האמריקאית והאיראנית.

קאסם סלימאני עם בכירים במיליציות השיעיות בעיראק (אבנ"א, 21 באוגוסט 2015).

9. בכירים צבאיים עיראקיים ייחסו לסלימאני גם את תכנון שחרורה של העיר ג'רף אלצח'ר (Jurf al-Sakher), השוכנת 50 ק"מ מדרום לבגדאד מידי דאעש, במסגרת מבצע עאשוראא' (אוקטובר 2014). לטענת מפקדים במיליציות השיעיות בעיראק נכח סלימאני בקווי החזית ופיקח על האימונים, שעברו אלפי לוחמים עיראקיים ועל התיאום עם מפקדי הצבא העיראקי לקראת המבצע, **שנועד למנוע את התקדמות דאעש לעבר הערים נג'ף וכרבלאא', הקדושות לשיעה** (פארס, 12 בנובמבר 2014). **בראייה לאחור ניתן לקבוע, כי החששות מפני התקדמות שכזאת לא מומשו עד כה וכי הלחימה בעיראק לא הגיעה עד כה לאזורים הקדושים לשיעה.**

קאסם סלימאני עם בכירים במיליציית עצאא'ב אהל אלחק לאחר כיבושה מחדש של ג'רף אלצח'ר (אבנ"א, 10 בנובמבר 2014).

10. בראשית מרץ 2015 הגיע סלימאני למחוז צלאח אלדין, שמצפון לבגדאד, כדי לפקח על לחימתם של למעלה מ-25,000 חיילי צבא עיראק והמיליציות השיעיות, שפעלו במסגרת המערכה המוצלחת לשחרור העיר הסונית תכרית, בירת המחוז (שנכבשה על-ידי דאעש ביוני 2014). סלימאני ניהל את המערכה לצד מפקדי המיליציות השיעיות המופעלות ע"י איראן , עוד מתקופת הנוכחות האמריקאית בעיראק: האדי אלעאמרי (Hadi al-Ameri), מפקד **כוחות בדר, קיס אלח'זעלי** (Qays al-Khazaeli), מפקד **עצאא'ב אהל אלחק** (Asa'ib Ahl al-Haq); **ואבו-מהדי אלמהנדס** (Abu-Mahdi al-Muhandis), **מפקד גדודי חזבאללה עיראק** (פארס, 2 במרץ 2015). כיבושה מחדש של תכרית ביוני 2015 **הסתייע בתקיפות אוויריות, שביצעו כוחות הקואליציה הבינלאומית בהובלת ארצות-הברית.** תקיפות אלה, **שהמחישו את מגבלות כוחם של צבא עיראק והמליציות השיעיות הנתמכות ע"י איראן,** התבצעו לבקשת ממשלת עיראק לנוכח קשיים בהם נתקלו הכוחות העיראקים בסיוע כוח קדס בהדיפת כוחות דאעש מהעיר תכרית.

קאסם סלימאני מגיע לאזור העיר תכרית במהלך המערכה לכיבושה (פראו, 2 במרץ 2015).

11. ב-24 באוקטובר 2015 הודיע ראש ממשלת עיראק חיידר עבאדי **על שחרורה של עיר הנפט ביג'י מידי דאעש לאחר שבעה חודשי לחימה.** הודעה דומה פורסמה גם ע"י צבא עיראק. ערוץ טלוויזיה עיראקי פרסם צילומים המעידים על נוכחות של צבא עיראק במרכז העיר ביג'י (שהפכה לעיי חרבות). אם יבסס צבא עיראק את שליטתו על ביג'י, מתחם בתי הזיקוק והמרחב שמסביבה, **יהווה הדבר הישג חשוב לצבא עיראק ולאיראנים.** הדבר גם עשוי להעלות את יוקרתו של סלימאני, העוקב אחר האירועים בעיראק, במקביל לעיסוקיו בזירה הסורית. שכן צבא עיראק מסתייע במליציות שיעיות הנתמכות ע"י כוח קדס ובאזור העיר ביג'י נמצאים יועצים איראנים, שסייעו לצבא עיראק בכיבושה (אלחדת' ניוז, 25 באוקטובר 2015). טרם הדיווחים על שחרור ביג'י דיווח העיתון הלבנוני אלאח'באר (13 באוקטובר 2015), כי **סלימאני ביקר לאחרונה בעיר, ככל הנראה, במטרה לתאם את המערכה לשחרורה מידי דאעש.**

קשריו של סלימאני עם מוקדי כוח נוספים בעיראק

12. במאמציו לבלום את התקדמות דאעש בעיראק לא הסתפק סלימאני **בפעילות מול הממשל המרכזי בבגדאד והמיליציות השיעיות** אלא הרחיב את קשריו גם **עם ההנהגה הכורדית בצפון-עיראק.** ביולי 2015 נפגש סלימאני בעיר ארביל עם מסעוד בארזאני נשיא החבל הכורדי האוטונומי בעיראק. בארזאני הודה לסלימאני על תמיכת איראן בעיראק במלחמתה נגד דאעש וסלימאני הדגיש בפני בארזאני, כי הסכם הגרעין, שהושג במחצית יולי בין איראן למעצמות המערב, לא יביא לשינוי במדיניותה האיזורית של איראן (עצר-י איראן, 22 ביולי 2015).

13. שבועות ספורים לאחר מכן דיווחה התקשורת הכורדית על ביקור נוסף, שקיים סלימאני בכורדיסטאן העיראקית במהלכו נפגש עם בכירים כורדים. גורם בלשכה הפוליטית של האיחוד הפטריוטי הכורדי (PUK) מסר כי סלימאני נפגש עם בכירים באיחוד וייעץ להם להימנע ממאבקים פנימיים בכורדיסטאן העיראקית ולמקד את כל מאמציהם במאבק נגד דאעש (פארס, 5 באוגוסט 2015).

קאסם סלימאני בעיירה ג'לולאא' (Jalawla) שבצפון-מזרח עיראק, נובמבר 2014 (sahebkhabar.ir, 26 בנובמבר 2014).

14. בחודשים האחרונים פעל קאסם סלימאני **גם מול ראשי שבטים סונים בעיראק** במאמץ לשכנעם להצטרף ללחימה נגד דאעש. ביוני 2015 התפרסם ברשתות החברתיות סרטון המתעד את סלימאני במהלך פגישה עם בכירי שבטים סונים במחוז אלאנבאר, שנועדה לשכנעם להצטרף ללחימה לצד המיליציות השיעיות. הסרטון התפרסם במקביל לדיווח על ביקור, שקיימה משלחת ראשי שבטים סונים באיראן. המשלחת כללה ארבעה-עשר ראשי שבטים, שביקשו מאיראן סיוע בכסף ובאמצעי לחימה במערכה נגד דאעש. על-פי הדיווח, איראן השיבה בחיוב לבקשה זו אך התנתה את העברת הסיוע בשליחתו דרך ממשלת עיראק (פארס, 23 ביוני 2015). **בשלב זה לא צלחו מאמציו של סלימאני לגייס את השבטים הסונים לא מעט בשל מדיניותה של ממשלת עיראק, שדחפה אותם לזרועות דאעש.**

פגישת סלימאני עם בכירי שבטים סונים במחוז אלאנבאר
(https://www.facebook.com/IRGCSF?fref=photo, 9 ביוני 2015).

15. בהצהרותיו הפומביות **הביע קאסם סלימאני ביטחון ביכולת להביס את דאעש.** הוא הדגיש, כי איראן הינה המדינה היחידה הפועלת נגד הארגון והאשים את ארצות-הברית כי אינה עושה דבר כדי לסייע במערכה נגד דאעש ואף תומכת בפעילותם של גורמים אסלאמיים סונים רדיקלים. לאחר נפילת העיר רמאדי לידי דאעש (מאי 2015) טען סלימאני, כי הכוחות האמריקאים המוצבים בבסיס חיל האוויר עין אלאסד, הסמוך לרמאדי, לא עשו דבר לבלום את התקדמות דאעש לעבר העיר (אירנ"א, 25 במאי 2015). לנוכח הישגיו הדלים של צבא עיראק **בשנה האחרונה נראות הצהרות סלימאני אופטימיות מדי באשר צבא עיראק והמליציות השיעיות לא הצליחו עד כה לזכות בהישגים משמעותיים בלחימה נגד דאעש.**

מתחים וחלוקי דעות בין סלימאני לבכירי המשטר העיראקי

16. **תרומתו של קאסם סלימאני למערכה נגד דאעש זיכתה אותו בהערכה מצד כמה בכירים עיראקים.** כך למשל, באוגוסט 2015 הצהיר יו"ר המועצה האסלאמית העליונה של עיראק, **עמאר אלחכים,** כי אלמלא הסיוע שקיבלה עיראק מסלימאני, לא היה ביכולתה להגיע ליכולת ההתנגדות הנוכחית שלה במאבק נגד דאעש (אבנ"א, 18 באוגוסט 2015). חבר הפרלמנט העיראקי השיעי, **קאסם אלאערג'י** (Qasem al-Araji), אף הציע להציב פסל בדמותו של סלימאני בעיראק כאות הערכה למאבקו נגד דאעש (qasemsoleimani.ir, 11 ביוני 2015).

17. מנגד, **מעורבותו של סלימאני בניהול המערכה נגד דאעש, ובמיוחד התערבותו בענייני הפנימיים של עיראק**, **עוררו חילוקי דעות בינו לבין ראשי השלטון העיראקי המרכזי.** בחודשים האחרונים התגברו הדיווחים בנוגע לרתיעה גוברת מצד ההנהגה הפוליטית והדתית השיעית בעיראק מהעמקת ההשפעה האיראנית במדינה, ובעיקר **התנגדות להתערבותו האישית של סלימאני בענייניה הפנימיים של עיראק.** ביסוד רתיעה זאת עומדים רצון עיראקי אוטנטי **שלא להפך ל"גרורה איראנית",** עניינה הבסיסי של עיראק בהמשך הסיוע האמריקאי במערכה נגד דאעש ורצונה לשמר קשרים תקינים עם המדינות הערביות הסוניות.

18. ביטוי למתחים הללו ניתן בעימות הפוליטי, שהתפתח בקיץ 2015 בין ראש ממשלת עיראק, **חידר אלעבאדי** לבין לראש הממשלה לשעבר, **נורי אלמאלכי.** באוגוסט 2015 דיווחו אמצעי תקשורת בעיראק כי סלימאני נשלח לבגדאד כדי לשכנע את ממשלת עיראק להימנע מהעברת אלמאלכי מתפקידו כסגן הנשיא ומהעמדתו לדין, לאחר שהפרלמנט העיראקי הודיע על פתיחת חקירה פרלמנטארית נגדו בגין אחריותו לנפילת העיר מוצול בידי דאעש בקיץ 2014 ובחשד למעורבותו בשחיתות (עכאט', Okaz, 17 באוגוסט 2015).

19. בהמשך, בספטמבר 2015 התפרסמו מספר דיווחים בעיתונות הערבית על **עימות חריף בין ראש הממשלה אלעבאדי לבין קאסם סלימאני.** היומון הלבנוני אלנהאר דיווח (12 בספטמבר 2015) על שתי תקריות חמורות שהתרחשו בין השניים במהלך חודש אוגוסט 2015:

א. **התקרית הראשונה** ארעה **לאחר שאלעבאדי הנחה את כוחות הביטחון העיראקים לבצע חיפוש במטוסים איראנים בשדה התעופה של בגדאד** כדי לבדוק את תכולתם ולמנוע העברת אמצעי לחימה למשטר הסורי ולמיליציות השיעיות בעיראק.

ב. **תקרית שנייה** התרחשה במהלך פגישה, שקיים אלעבאדי באמצע אוגוסט 2015 עם נורי אלמאלכי ועם בכירים נוספים בממשל העיראקי לאחר שובו של ראש הממשלה לשעבר מביקור בטהראן. בפגישה זו נכח גם סלימאני, **שמתח ביקורת על הרפורמות הפוליטיות שהציע אלעבאדי בעקבות המחאה הציבורית נגד השחיתות במדינה.** אלעבאדי תקף את סלימאני בחריפות ושאל אותו האם הוא מדבר בשם ממשלת איראן או מבטא את עמדותיו האישיות. סלימאני אמר לו, כי הוא מדבר בתור יועץ למיליציות העממיות העיראקיות. ראש הממשלה השיב לו שהחלטותיו עולות בקנה אחד עם רצון העם העיראקי וההנהגה הדתית השיעית בנג'ף. הוא ציין, כי נוכחותו של סלימאני בישיבה אינה מוצדקת ובעקבות כך עזב סלימאני את חדר הישיבות.

20. ב-22 בספטמבר 2015 דיווח היומון הערבי אלשרק אלאוסט (המזוהה עם סעודיה) בלונדון על תקרית נוספת בין קאסם סלימאני לבין אלעבאדי. התקרית, שהתרחשה בעת שאלעבאדי נתקל בדרכו לעיר בצרה בשיירת רכבי שרד, שנסעה לכיוון שדה התעופה בבגדאד. כאשר שאל ראש הממשלה לגבי זהות כלי הרכב, נאמר לו כי הם נועדו לשימוש סלימאני שהיה אמור להגיע לבגדאד ולהיפגש עם אבומהדי אלמהנדס, מפקד המליציה השיעית גדודי חזבאללה. אלעבאדי התרגז והנחה לעצור את שיירת המכוניות. על-פי מקור הדיווח, שמהימנותו אינה ברורה, אמר אלעבאדי כי אם סלימאני מעוניין לקיים ביקור רשמי בעיראק, הרי שעליו להודיע על כך לשלטונות, ואם ברצונו לבקר במדינה באופן פרטי, עליו לבקש ויזה. העיתון מסר, כי על רקע חילוקי הדעות בין אלעבאדי לסלימאני גבר חשש ראש ממשלת עיראק מפני ניסיונות להתנקש בחייו.

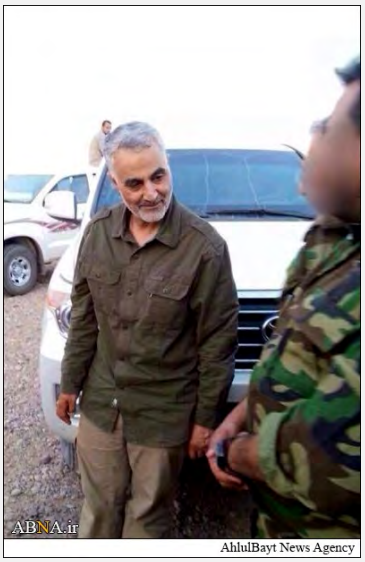

קאסם סלימאני בטוז ח'ורמאתו (Tuz Khormato), שבמחוז צלאח אל-דין (אבנ"א, 10 בנובמבר 2014).

21. ההסתייגות סביב פעילותו של קאסם סלימאני בעיראק לא הצטמצמו לצמרת הפוליטית. כך למשל, גם איש הדת השיעי הבכיר, **איתאללה עלי סיסתאני,** הנחשב למקור הסמכות הבכיר של השיעים בעיראק, **הביע הסתייגות מבחישתו הגוברת של סלימאני בפוליטיקה העיראקית.** פוליטיקאי עיראקי מסר לאלשרק אלאוסט (7 בספטמבר 2015) כי סיסתאני שלח לאחרונה מכתב למנהיג איראן, עלי ח'אמנהאי, בו תהה האם מעורבותו הפוליטית של סלימאני נעשית בהנחיית המנהיג העליון או ביוזמתו האישית.

22. ככל שהתרחבו קשריו ההדוקים של סלימאני עם המיליציות השיעיות בעיראק כן גברה נגדו הביקורת הפנים-עיראקית בטענה שהוא **מעודד בכך את העמקת השסע העדתי החמור ממילא בין שיעים לסונים בעיראק.** להעמקת השסע אך גם יש גם משמעות במערכה נגד דאעש משום שהדבר דוחף את האוכלוסייה הסונית לזרועות דאעש ומקשה על גיוסה למערכה.

23. בספטמבר 2014 דרשו כמה חברי פרלמנט עיראקים סונים לזמן את שר ההגנה העיראקי, **סעדון אלדלימי** (Sa'dun al-Dulaymi), לשימוע בפרלמנט. זאת בנוגע לתפקיד, שמילאו הכוחות האיראנים בשחרור העיר אמרלי, שבמחוז צלאח אלדין מידי דאעש בסוף חודש אוגוסט 2015 ולנוכחות סלימאני בעיראק שהיוותה, לטענתם, **הפרה בוטה של ריבונות עיראק. הדרישה באה בעקבות פרסום תמונותיו של סלימאני במדי צבא כשהוא מלווה** בלוחמי המיליציות השיעיות בפרברי העיר אמרלי. חבר הפרלמנט הסוני, **ח'אלד אלדלימי,** ציין, כי נוכחות סלימאני במדי צבא בעיר עיראקית מאוששת את חששם של הסונים מפני מערכה מאורגנת בהובלת הממשל המרכזי בבגדאד ואיראן נגד הסונים בעיראק (אלערבי אלג'דיד, 5 בספטמבר 2014).

תמונתו של קאסם סלימאני בעיר אמרלי, שמצפון לבגדאד (ספטמבר 2014). סלימאני הואשם בהפרה בוטה של ריבונות עיראק (אבנ"א, 10 בנובמבר 2014).

24. לביקורת העיראקית נגד התנהלותו של קאסם סלימאני **היו שותפים ככל הנראה גם גורמים בתוך איראן.** בקיץ 2014 התפרסמו בתקשורת כמה דיווחים לפיהם הנהגת איראן החליטה להעביר את סלימאני מתפקידו כאחראי על המערכה האיראנית בעיראק לנוכח הישגי דאעש וכישלונו של סלימאני להבטיח את בחירתו המחודשת של נורי אלמאלכי כראש ממשלת עיראק. דיווחים אלה **התבררו אומנם כשגויים** וסלימאני אף הגביר את מעורבותו בניהול הלחימה בעיראק, אך להערכתנו יש בהם אינדיקציה לביקורת באיראן על התנהלותו של סלימאני.

25. יצוין, כי בחודשים האחרונים ניכרת ירידה משמעותית בחשיפה התקשורתית האיראנית של פעילות סלימאני בעיראק והדבר עורר מחדש ספקולציות בנוגע לאי-שביעות רצון מהתנהלותו. ניתן להסביר מגמה זו בלחימה הנמשכת נגד דאעש בעיראק, שלא הצליחה להוביל עד כה להכרעה, ובהסטת משאבי משמרות המהפכה וחזבאללה מעיראק לסוריה לנוכח מצוקתו הגוברת של המשטר הסורי. השבועון הבריטי אקונומיסט אף ציטט לאחרונה (5 בספטמבר 2015) מקור, שטען כי חזרתו של מפקד משמרות המהפכה לשעבר, מחסן רזאא'י, לשורות הארגון נועדה להגביר את הפיקוח על סלימאני.

פרק ד': מעורבות קאסם סלימאני בזירה הפלסטינית

"סלימאני, מאיתנו, תושבי פלסטין", מסר של תמיכה בסלימאני ממזרח ירושלים (דף הפייסבוק Haj.Qasem.Soleimani, 13 באפריל 2015).

כללי

1. החל משנות התשעים של המאה הקודמת **פעל כוח קדס של משמרות המהפכה בזירה הפלסטינית לעידוד פיגועי טרור כנגד ישראל ולמימון מבצעיהם.** הכוח היה מעורב בהברחת אמצעי לחימה ליהודה, שומרון ורצועת עזה. הוא סייע למרבית ארגוני הטרור הפלסטינים, ובראשם חמאס והג'האד האסלאמי בפלסטין, בכספים, באימונים ובהדרכה והגיש להם סיוע טכני-מבצעי הכולל ידע לייצור אמצעי לחימה מתוצרת עצמית.

2. בתקופת האנתיפאדה השנייה סייעה איראן לארגוני הטרור, שפעלו ביהודה ושומרון וברצועת עזה. הסיוע נעשה ישירות או באמצעות חזבאללה. בעקבות השתלטות חמאס על רצועת עזה ביוני 2007 הועתק עיקר הסיוע האיראני, באמצעות כח קדס לרצועת עזה. **כח קדס העניק לחמאס ולג'האד האסלאמי בפלסטין סיוע צבאי (אימונים, ידע) לצד סיוע כספי, מדיני והסברתי.** איראן ראתה בכינון שלטון חמאס ברצועה מנוף חשוב לניהול המאבק המזוין נגד ישראל ואמצעי לקידום השפעתה בזירה הפלסטינית. חשיפתו של העורף הישראלי לירי רקטות בעת סבבי העימותים בין ישראל לארגוני הטרור ברצועה, שהאחרון שבהם מבצע "צוק איתן", המחישה לאיראנים **את התועלת הרבה הטמונה בבניית התשתית הצבאית עבור חמאס והג'האד האסלאמי בפלסטין.**

3. בנוסף לכך עוסק כוח קדס בהפעלה ישירה של סוכנים בישראל למטרות מודיעין וטרור. זאת במסגרת בניית תשתית לפעילות טרור בעתיד, על פי השיקולים האזוריים של המדיניות האיראנית. סביר, כי גם בפעילות זאת מעורב קאסם סלימאני, הגם שעיקר תשומת ליבו ממוקדת עתה בסוריה ובעיראק.

הקרע עם חמאס

4. **מלחמת האזרחים בסוריה ערערה את לכידות "ציר ההתנגדות" בהנהגת איראן והובילה לקרע עמוק בין איראן לחמאס.** בשעה, שטהראן העמיקה את מעורבותה בסוריה באמצעות תמיכה במשטרו של בשאר אלאסד, הפנתה חמאס לאיראן עורף ותמכה באופוזיציה הסורית. אכזבת איראן מהתנהלות חמאס הביאה לצמצום משמעותי בהיקף הסיוע האיראני לחמאס, **אף כי לא להפסקתו המוחלטת.** נפילת שלטון תנועת האחים המוסלמים במצרים בקיץ 2013 עוררה תקוות מחודשות בטהראן בנוגע לאפשרות לשקם את יחסיה עם חמאס. שיקום היחסים עשוי היה לאפשר לטהראן להשיג דריסת רגל מחודשת ברצועת עזה, להגביר את השפעתה בזירה הפלסטינית ולחזק את לכידות "מחנה ההתנגדות". חמאס מצידה הבינה, כי היא זקוקה יותר מתמיד לאיראן כמשענת פיננסית ומבצעית, במיוחד לנוכח הידרדרות יחסיה עם מצרים.

מבצעי "עמוד ענן" ו"צוק איתן"

5. במהלך מבצע "עמוד ענן" בנובמבר 2012 ומבצע "צוק איתן" ביולי - אוגוסט 2014 **באו לידי ביטוי היכולות הצבאיות, שבנתה איראן עבור חמאס והג'האד האסלאמי בפלסטין.** היכולות הללו בדגש על **היכולות הרקטיות**, ניבנו ברצועת עזה **באמצעות סיוע איראני מאסיבי.** סיוע זה, שהועבר בשנים שקדמו למבצעים הללו בנתיבי היבשה, האוויר והים תוך שימוש ברשתות חוצות גבולות של מבריחים וסוחרים.

כרזות הבעת תודה לאיראן, בארבע שפות, שנתלו בעזה לאחר מבצע "עמוד ענן" (קדס נט, 29 בנובמבר 2012). נראה כי הג'האד האסלאמי בפלסטין, ארגון הטרור, שעימו מקיימת איראן את הקשרים ההדוקים ביותר,עמד מאחורי הכרזות הללו.

6. מבצע "צוק איתן" סיפק להנהגה האיראנית הזדמנות נוספת לבטא את תמיכתה בארגוני הטרור הפלסטינים. במהלך המבצע **התייחס גם קאסם סלימאני להתפתחויות בעזה.** במסר פומבי לפלסטינים, שפרסם בתקשורת האיראנית, דחה מפקד כוח קדס את דרישת ישראל לפירוז רצועת עזה וקבע שפירוק "נשק ההתנגדות" הינו תעמולה שקרית ואשליה שלא תתממש ושאיפה שישראל תיקח עימה לקבר. הוא הכריז כי "פלסטין היא הר געש שלא ניתן לכבות עד שנשמיד את המשטר

הכובש" וכי האירועים בפלסטין "ממלאים את לב האיראנים דם, כאב וכעס, שיתפרץ על הציונים בבוא העת". לדבריו "איראן תמשיך בתמיכתה בהתנגדות עד שנהפוך את האדמה, האוויר והיבשה לגיהינום עבור הציונים...אנו מייחלים למות כשהידים. מות קדושים בדרך לפלסטין ולירושלים היא משאלתו של כל מוסלמי וזוהי גאוותנו. ברגע חשוב זה בהיסטוריה של האומה שלנו, **אני קורא לכל האחים להשתמש ברובה, בנשק, בדם ובכבוד שברשותו כדי להגן על האנושיות ועל האסלאם בפלשתין"** (צראט ניוז, 30 ביולי 2014).

7. המשטר האיראני ראה במבצע "צוק איתן" הזדמנות לשקם את יחסי איראן עם חמאס ולשוב ולמלא תפקיד משמעותי יותר בזירה הפלסטינית. הרצון האיראני לנצל הזדמנות זו ניכר היטב בהצהרותיהם של בכירים איראנים, ובראשם המנהיג העליון, עלי ח'אמנהאי. ב-23 ביולי 2014 נשא ח'אמנהאי נאום לרגל "יום ירושלים העולמי" המצוין מדי שנה ביום שישי האחרון של חודש הרמדאן. מנהיג איראן לא הסתפק בהבעת תמיכה בפלסטינים **אלא קרא באופן חריג לחימוש הגדה המערבית.** בכירים איראנים נוספים החרו-החזיקו אחריו. מפקד חיל האוויר של משמרות המהפכה, אמיר-עלי חאג'יזאדה, הצהיר, כי חימוש הפלסטינים בגדה המערבית יזרז את חיסולה של ישראל (פארס, 25 ביולי 2014). זרוע הבסיג' של משמרות המהפכה הודיעה על פתיחת חשבון בנק שנועד לגיוס כספים לחימוש הפלסטינים, בהתאם להנחיית המנהיג ח'אמנהאי (פארס, 24 ביולי 2014).

התקופה שלאחר מבצע "צוק איתן"

8. **ציפיות האיראנים לשיקום קשריהם עם חמאס התבדו** לנוכח האירועים הדרמטיים במזרח-התיכון פרי הטלטלה האזורית. שכן חמאס בעלת האידיאולוגיה של תנועת האחים המוסלמים התקשתה להתייצב לצד איראן השיעית, המסייעת למורדים למליציות ולמשטרים המזוהים עם השיעה נגד מדינות ומשטרים סונים. המתקפה הצבאית הסעודית בתימן (מבצע "סופה נחרצת") במרץ 2015 הביאה להחרפה נוספת ביחסים בין איראן לחמאס. עם תחילת המתקפה פרסמה חמאס הודעת תמיכה בנשיא תימן המודח והביעה למעשה תמיכה במתקפה הסעודית. הודעה זו נתפסה בעיני איראן כסטירת לחי נוספת מצד חמאס וכעדות להעדפתה את קידום קשריה עם ערב הסעודית והמחנה הסוני על פני הידוק קשריה עם טהראן.

9. ביקור, שקיים מנהיג חמאס, ח'אלד משעל, בערב הסעודית ביולי 2015 הביא להעמקת המשבר בין איראן לחמאס ולביטול ביקור מתוכנן של משלחת חמאס באיראן, הגם שהקשר בין איראן לזרוע הצבאית של חמאס נמשך חרף המתיחות ברמה המדינית. במישור המעשי, **יכולתה של איראן להעביר רקטות מתקדמות ואמצעי לחימה לארגוני הטרור בעזה דרך היבשה, הים ומערכת המנהרות המסועפת הוגבלה באופן משמעותי** בעקבות מבצע "צוק איתן" והמערכה המצרית האינטנסיבית נגד המנהרות שבגבול מצרים עם רצועת עזה (במסגרת העימות של מצרים עם שלוחת דאעש בחצי-האי סיני).

10. בו בזמן חייבו ההתפתחויות בעיראק ובסוריה את איראן להשקיע את עיקר מאמציה בבלימת דאעש ובהגנה על משטר הנשיא אסד. אילוצים אלה הנובעים מסדר עדיפויות אסטרטגי של איראן מגבילים כיום במידה ניכרת את יכולתו של כוח קדס להשקיע תשומות חריגות בקידום יעדי המשטר

האיראני מול הזירה הפלסטינית. הדבר ניכר, בין השאר, **בהעדר אינדיקציות משמעותיות למעורבות אישית פעילה מצד סלימאני בזירה הפלסטינית בשנתיים האחרונות. עם זאת עלולה תמונת מצב זאת להשתנות** לנוכח ההתפתחויות בעתיד בסוריה, בעיראק ובזירה הפלסטינית-ישראלית.

ישראל

11. ישראל היוותה בעבר יעד חשוב לפעילות המודיעין והטרור של המשטר האיראני. פעילות זאת התבצעה הן באופן ישיר ע"י כוח קדס ומנגנונים איראנים נוספים והן ע"י חזבאללה. בעבר נחשפו בישראל פעילים, ששוגרו ע"י המנגנונים הללו, בדגש על פעילים לבנונים/מוסלמים מאירופה. רובם נחשפו ע"י שירותי הביטחון הישראלים והועמדו למשפט[8].

12. ב-11 בספטמבר 2013 נעצר בנמל התעופה בן גוריון סוכן מודיעין איראני בשם **עלי מנצורי.** הוא **גויס על ידי משמרות המהפכה באיראן** ונשלח לישראל, תחת זהות של איש עסקים בלגי בשם אלכס מנס. מפעיליו **הורו לו להקים בישראל חברות עסקיות, שיוכלו לשמש בסיס לפעילות חשאית של האיראנים נגד אינטרסים ישראליים ומערביים**. בתמורה הובטח לו סכום של מיליון דולרים. במסגרת פעילותו הספיק לקיים שלושה ביקורים בישראל תוך שימוש בזהותו הבלגית, במהלכם ניסה לפתח קשרים עסקיים ולחתום על חוזים עם בעלי עסקים בתל אביב. ב-6 באוקטובר 2013 הוגש נגדו כתב אישום בגין ריגול וסיוע לאויב[9].

13. קודם לכן ביקר עלי מנצורי בישראל פעמיים בשליחות מפעיליו, ביולי 2012 ובינואר 2013 . ביקורו האחרון החל ב-6 בספטמבר 2013 והסתיים, עם מעצרו, ב-11 בספטמבר 2013. **בעת מעצרו נתפסו אצלו צילומים של אתרים שונים בישראל שגרירות ארה"ב בתל אביב ונמל התעופה בן גוריון. הפעלתו של מנצורי בוצעה על ידי היחידה למבצעים מיוחדים של כוח קדס בראשית חאמד עבדאללהי ומג'יד עלאוי.** להערכתנו סביר כי סלימאני היה מודע להפעלתו של עלי מנצורי, בהיותו מודע לפעילות כוח קדס בישראל, אולם עיקר הקשב והעיסוק שלו שלו בעיתוי הנוכחי מוקדשים לעיראק ולסוריה.

[8] שירות הביטחון הכללי, 29 בספטמבר 2013.

[9] על פעילות כוח קדס האיראני נגד ישראל ראו מחקר מרכז המידע מ-7 באוגוסט 2012: "כוח קדס, יחידת עילית של משמרות המהפכה באיראן, משמש כחוד החנית של מתקפת הטרור האיראנית המתבצעת נגד ישראל ברחבי העולם בשיתוף פעולה עם חזבאללה. הפיגוע בבולגריה של חזבאללה מסמן להערכתנו את "הצלחתה" הבולטת של מתקפה זאת".

פרק ה': מעורבותו של קאסם סלימאני בלבנון

קאסם סלימאני בצילום עם חסן נצראללה ועמאד מע'ניה (www.parsine.com, 20 באוגוסט 2014).

הסיוע לחזבאללה עד פרוץ מלחמת האזרחים בסוריה

1. **לבנון נחשבה במשך שנים ל"ספינת הדגל" בפעילות כוח קדס לקידום המאבק המזוין נגד ישראל.** לאחר מינויו כמפקד כוח קדס פעל סלימאני להידוק הקשרים עם חזבאללה ולהעברת משאבים לארגון, שהתמקד בתקופה זו בלחימה נגד צה"ל "באזור הביטחון" שבדרום-לבנון. כוח קדס פעל בלבנון באמצעות מפקדה אזורית שכונתה גיס לבנון, קיים שיתוף פעולה הדוק עם המשטר הסורי וניצל את סוריה כנקודת מעבר עיקרית למשלוחים של אמצעי לחימה עבור חזבאללה, שעשו דרכם מאיראן ללבנון.

2. תמיכת כוח קדס בחזבאללה נמשכה ואף גברה לאחר הנסיגה הישראלית מאזור הביטחון (מאי 2000). היא מצאה ביטויה **בהקמת תשתית רקטות ארוכות טווח המאיימת על עורפה של ישראל. שהופעלה בעת מלחמת לבנון השנייה** (יולי-אוגוסט 2006). כוח קדס תמך באורח נמרץ ומסיבי בחזבאללה במהלך מלחמת לבנון השנייה ושולב בגופי הפיקוד של הארגון. בנאום, שנשא לרגל "יום ירושלים" ב-20 באוקטובר 2006, כמה חודשים לאחר סיום המלחמה, התייחס קאסם סלימאני למשמעות תוצאות המלחמה והשפעתה על הזירה הפלסטינית. סלימאני אמר כי **"בעקבות נצחונו של חזבאללה בלבנון נוצר מזרח תיכון חדש, לא מזרח תיכון אמריקאי אלא אסלאמי...** במקביל להתגבשותן של קבוצות הג'האד בפלסטין, ארגון שיעי בשם חזבאללה בלבנון הצליח לייצא לפלסטין את המודל של דרך החיים האמונית. חזבאללה מילא תפקיד מרכזי בהפיכת האבנים של הפלסטינים לטיל...עמידתה [האיתנה] של חמאס הביאה לחיזוק הביטחון במדינות הערביות אבל לצערנו השליטים הערבים בגדו ...תהלוכות יום ירושלים מגבירות את הלחץ על הממשלות האסלאמיות הדוגלות בשלום ודבר זה יוביל לכישלון מזימותיהן של ארצות-הברית וישראל" (פארס, 20 באוקטובר 2006).

3. בשנים, שחלפו מאז סיום המלחמה, **מילא כוח קדס תפקיד מרכזי בשיקום התשתית הצבאית של חזבאללה.** הדבר מצא ביטויו, בין השאר באספקת **אמצעי לחימה מתקדמים** (טילים מדויקים, מערכות נ"מ מתקדמות מדגם SA-22, טילי חוף-ים מדגם יאחונט), אשר הובחו מאיראן ללבנון (רובם דרך סוריה). כוח קדס הצליח במאמץ מתמשך רב-שנתי ובשיתוף פעולה עם סוריה, לבנות **עבור חזבאללה תשתית צבאית אפקטיבית הכוללות ארסנל של למעלה מ-100,000 אלפי רקטות וטילים, ובכלל זה טילים בעלי יכולת פגיעה מדויקת המאיימים על התשתיות הצבאיות והאזרחיות של מדינת ישראל. ארסנל זה עתיד להיות מופעל בבוא היום, בראייה האיראנית, על-פי שיקולי האסטרטגיה האיראנית.**

4. חסן נצראללה, מנהיג חזבאללה, שב והתפאר ביכולות הצבאיות, שקיבל ארגונו מאיראן, **בדגש על יכולת הפגיעה באזרחים ישראלים ובתשתיות אזרחיות בישראל.** כך למשל:

א. בנאום לרגל יום ירושלים, אירוע ביוזמת איראן, התפאר חסן נצראללה, כי בידי חזבאללה **"טילים מדויקים, שכמות קטנה מהם יכולה לפגוע ביעדים נקודתיים".** נצראללה הוסיף, כי בידי חזבאללה מספר טילים מדויקים, היכולים לפגוע במספר רב של יעדים בישראל, שנקודות הציון שלהם מצויות בידי חזבאללה. הפגיעה ביעדים אלו, ציין נצראללה, "**תהפוך את חייהם של אלפי ציונים לגיהינום של ממש**". לדבריו ניתן לדבר על עשרות אלפי הרוגים, שיגרמו לאזרחי ישראל, ולא על 300, 400 או 500 הרוגים (ערוץ אלמנאר, 17 באוגוסט 2012).

ב. בראיון אחר נשאל חסן נצראללה למה התכוון באומרו, שביכולתו להפוך את חייהם של מאות אלפי ישראלים לגיהינום. נצראללה השיב, כי את המערכה הבאה לא תצליח ישראל להכריע באמצעות מהלומה נגד ארסנל הרקטות של הארגון. זאת, משום שגם לאחר מהלומה ראשונה, שתנחית ישראל, **יישארו בידי חזבאללה "טילים מעטים", אשר "מסוגלים להפוך את חייהם של מאות אלפי ישראלים לגיהינום".** לדבריו **יש לחזבאללה "בנק מטרות" הכולל יעדים בעלי אופי אזרחי, כלכלי ותעשייתי, תחנות כוח ויעדים בעלי אופי גרעיני**. "יש להם תחנות כוח במרכז, שבאם יותקפו, לא רק שתשרור שם אפלה אלא גם ההשפעה הכלכלית תהיה עצומה". נצראללה הדגיש, כי **"כל יעד לאורכה ולרוחבה של פלסטין הכבושה... טילי ההתנגדות מסוגלים לפגוע בו..."** (ערוץ אלמיאדין, 3 בספטמבר 2012).

5. יודגש כי איראן ממשיכה לספק באופן שוטף אמצעי לחימה לארגון חזבאללה ובתוכם כלי נשק מתקדמים (כגון טילים בעלי יכולת פגיעה מדויקת, אמצעי הגנה אווירית מתקדמים, טילי חוף ים[10]). אמצעי לחימה אלו מועברים מאיראן לסוריה ומשם עושים דרכם ללבנון. ניתן להניח, כי כוח קדס העוסקת בבניית התשתית הצבאית של חזבאללה, מעורב בהעברת אמצעי הלחימה לחזבאללה בלבנון, גם בעיצומה של מלחמת האזרחים הסורית.

מעורבות חזבאללה במלחמת האזרחים בסוריה

6. מלחמת האזרחים בסוריה חייבה את איראן **להציב את שרידות המשטר הסורי בעדיפות עליונה.** לשם כך גייסה איראן באמצעות כוח קדס גם את **חזבאללה, כארגון השליח (proxy) היעיל ביותר במזרח התיכון.** חזבאללה נדרש להשתתף בלחימה פעילה לצד כוחות הביטחון הסורים ולוחמים שיעים זרים ממדינות שונות (ובהן עיראק ואפגניסטאן) הפועלים בלבנון בחסות משמרות המהפכה. כפועל יוצא מכך, **מאמציו של קאסם סלימאני אל מול חזבאללה הופנו בשנתיים האחרונות בעיקר לתיאום מאמצי הלחימה בסוריה ושילובו של חזבאללה בצורה האפקטיבית ביותר.**

7. בתקופה זו קיים קאסם סלימאני, למיטב ידיעתנו, ביקור בודד בלבנון. הביקור התקיים לאחר התקיפה האווירית, שיוחסה לישראל, באזור קוניטרה ב-18 בינואר 2015. התקיפה נועדה לסכל את כוונת איראן וחזבאללה להקים תשתית טרור נגד ישראל ברמת הגולן. בתקיפה זו נהרגו שישה פעילי חזבאללה, בהם ג'האד מע'ניה, בנו של ראש הזרוע הצבאית של חזבאללה לשעבר, עמאד מע'ניה (שנהרג בשנת 2008). כמו כן נהרג בתקיפה קצין בכיר במשמרות המהפכה. על-פי מקורות תקשורת לבנונים קיים קאסם סלימאני ביקור בלבנון 48 שעות בלבד לאחר התקיפה בקוניטרה. הוא נפגש עם מזכ"ל חזבאללה, חסן נצראללה, וקיים ביקור ניחומים בבית משפחת מע'ניה (אלמנאר, 31 בינואר 2015).

8. יש להניח כי פגישת קאסם סלימאני עם חסן נצראללה עסקה, בין היתר, בתאום תגובת דרכי חזבאללה לתקיפת צה"ל באופן שהארגון לא יפגע באינטרסים של איראן (שבעיתוי הנוכחי אין לה עניין בהסטת המאמצים והקשב מסוריה לישראל). ימים ספורים לאחר הפגישה (28 בינואר 2015) אכן ביצע חזבאללה פיגוע משולב של ירי נ"ט ופצצות מרגמה נגד כוח צה"ל בגזרת הר דב, שבו נהרגו שני חיילים. בכך הוא "סגר חשבון" עם ישראל מבלי להביא להסלמה, שלאיראן לא היה עניין בה.

[10] בנאומו בפני עצרת האו"ם ב-1 באוקטובר 2015 אמר **ראש הממשלה, בנימין נתניהו,** כי איראן סיפקה לחזבאללה טילי קרקע-קרקע מונחי מטרה ומל"טי תקיפה לצורך פגיעה מדויקת בכל מטרה בישראל. לדבריו ארגון חזבאללה, בן חסותה של איראן, הבריח לתוך לבנון טילי נ"מ מסוג SA-22 וטילי חוף-ים מסוג יאחונט כדי לפגוע במטוסי חיל האוויר של צה"ל ובספינות חיל הים (Ynet, 1 באוקטובר, 2015).

קאסם סלימאני בלווית ג'האד מע'ניה, אשר נהרג בתקיפת צה"ל בקוניטרה (פארס, 14 בספטמבר 2013).

פרק ו': מעורבות קאסם סלימאני בתימן ובמדינות נוספות במזרח התיכון

הסיוע האיראני למורדים החות'ים בתימן

1. תימן נתפסת על-ידי איראן כנדבך חשוב במסגרת **מדיניותה האזורית החותרת לבסס נוכחות איראנית יבשתית וימית במבואות ים סוף.** זאת כדי לשלוט על נתיבי השייט המובילים מהמפרץ הפרסי למזרח התיכון ולאירופה ולהגביר בכך את יכולת הלחץ שלה על המערב ועל בעלי בריתו הערביים. בנוסף לכך רואה איראן בתימן, ובפרט בחלקה הצפוני הגובל בערב הסעודית, **זירה נוחה לפעילות חתרנית נגד ערב הסעודית,** יריבתה הפוליטית-דתית המרכזית של איראן במזרח התיכון.

2. כמו במדינות אחרות כך גם בתימן עושה איראן שימוש בקבוצת אוכלוסייה שיעית לקידום האינטרסים שלה. בשנים האחרונות הגישה איראן, בהובלת כוח קדס ומפקדו, קאסם סלימאני, **סיוע צבאי למורדים החות'ים המשתייכים לאסכולה השיעית-זידית בתימן.** ביטוי לכך ניתן ב-23 בינואר 2013 כאשר משמר החופים התימני וכוחות ביטחון תימניים השתלטו על ספינה בשם "ג'האן-1", הספינה הובילה אמצעי לחימה, חומרי נפץ וציוד צבאי, חלקם מתוצרת איראנית, מאיראן למורדים החות'ים בצפון-תימן. בהודעת סוכנות הידיעות התימנית (2 בפברואר 2013) מסרו גורמי ממשל תימניים, כי הספינה **הועברה באיראן לידי שמונה אנשי צוות תימניים,** כדי שישיטו אותה אל חופי תימן.

אמצעי לחימה וציוד צבאי, שנתפסו על גבי הספינה "ג'האן 1"(yemensaeed.com; sabanews.net, 7 בפברואר)

3. **עלי חסן אלאחמדי, ראש הביטחון הלאומי התימני,** האשים את איראן, כי היא עומדת מאחורי ניסיון ההברחה. הוא טען, כי משלוח שכזה לא יכול היה להתבצע על-ידי סוחרים או מבריחים אלא רק על-ידי גורם מדינתי (סוכנות הידיעות הצרפתית, 9 בפברואר 2013). על-פי פקידים אמריקאים, אמצעי הלחימה שנתפסו יוצרו באיראן ודפוס ההברחה שנחשף **תואם מקרי הברחה קודמים של אמצעי לחימה מאיראן לתימן** (The New York Times, 28 בינואר 2013). עם זאת, כי על אף הסיוע

בכסף ובאמצעי לחימה, שהעבירה איראן בשנים האחרונות לידי החות'ים בתימן, נראה שאת עיקר הצלחותיהם של החות'ים יש לזקוף להעדר המשילות בתימן ולמצב הפוליטי המעורער השורר בה. הללו מצאו ביטוי בחבירתם של המורדים החות'ים לנשיא לשעבר, עלי עבדאללה צאלח, ולהשגת גישה למצבורי נשק של צבא תימן.

הזדמנויות ואתגרים לנוכח ההתפתחויות בתימן במהלך שנת 2015

4. ההתפתחויות בתימן בראשית 2015 והישגיהם הראשונים של החות'ים נתפסו **כעדות נוספת לביסוס מעמדה האזורי של איראן.** הם מיקדו את תשומת הלב בעולם הערבי ובמערב לכוונותיה של איראן להעמיק את אחיזתה גם בזירה זו באמצעות משמרות המהפכה. במרץ 2015 דיווחה רשת BBC בערבית כי **קאסם סלימאני נמצא בדרכו לתימן fsh לטפל בהגשת סיוע לחות'ים** (מהימנותו של דיווח זה, שהוכחש על-ידי איראן, מוטלת בספק).

5. הישגיהם הצבאיים והפוליטיים של המורדים החות'ים בתימן חייבו את ערב הסעודית, שנמנעה באופן מסורתי ממעורבות צבאית ישירה מחוץ לגבולותיה, לשנות את מדיניותה. **במרץ 2015 פתחה סעודיה בראש קואליציה ערבית במבצע "סופה נחרצת" בתימן** שכלל תקיפות אוויריות, שנועדו להדוף את החות'ים משטחים עליהם השתלטו. ברקע המבצע עמד, בין השאר, חשש סעודי וערבי מפני השתלטות שיעית על מפרץ עדן ומיצרי באב אלמנדב. המשטר האיראני גינה בחריפות את ההתקפות הסעודיות בתימן ותבע מערב הסעודית לעצור מיד את הפעולות הצבאיות במדינה.

6. המשבר בתימן פתח אומנם בפני איראן הזדמנויות חדשות לביסוס השפעתה האזורית, אולם **המערכה הסעודית היוותה מבחינת איראן התפתחות מדאיגה.** זאת, בעיקר לנוכח ההתפתחויות, שהתחוללו במקביל בעיראק ובסוריה, אשר היקשו על איראן להסיט משאבים צבאיים וכלכליים לתימן. במרץ 2015 חתמה אומנם איראן על הסכם להרחבת שיתוף הפעולה עם הממשל החדש בתימן שכלל, בין היתר, סיוע איראני לפיתוח נמל אלחדידה החולש על מיצרי באב אלמנדב והשקת 14 טיסות שבועיות בין שתי המדינות (שעשויות היו לאפשר לאיראן להעביר אמצעי לחימה למורדים החות'ים). האמברגו, שהטילה ערב הסעודית על תימן, והפיקוח הבינלאומי ההדוק על משלוחי סיוע מאיראן לתימן דרך הים **הגבילו, עם זאת, את יכולתה של טהראן לשגר סיוע למדינה.**

7. **על אף מגבלות אלה עשתה איראן מאמצים להעביר סיוע למורדים החות'ים.** במחצית מאי 2015 שלחה איראן לתימן את ספינת הסיוע "איראן שאהד". המשלוח, שכלל 2,500 טונות של מזון, מים, תרופות, אוהלים ושמיכות, הועבר ליעדו בעיכוב משמעותי לאחר שאיראן נאלצה לאפשר לפקחי האו"ם בג'יבוטי לבדוק את המטען, שעל סיפון הספינה. ההחלטה להוציא את הספינה התקבלה באיראן לאחר כמה ניסיונות כושלים להעביר סיוע לתימן דרך האוויר (דפאע פרס, 7 ביוני 2015). ספינת סיוע שנייה יצאה לעבר תימן ב-6 ביוני 2015 מהנמל ע"ש ח'מיני במחוז ח'וזסתאן, שבדרום-מערב איראן. יו"ר ארגון הנמלים של המחוז אמר כי הספינה "ארזו" (Arezou, בפרסית: משאלה) נושאת 8,000 טונות של אורז ו-1,000 טונות של סוכר (איסנ"א, 7 ביוני 2015).

8. ב-26 בספטמבר 2015 עצרו כוחות הקואליציה הערבית הנלחמים בתימן ספינה איראנית ועל סיפונה נתפסו אמצעי לחימה שהיו ככל הנראה, בדרכם למורדים החות'ים בתימן. הספינה, שהוגדרה על-פי מסמכיה, כ"סירת דייג", נעצרה בים הערבי בסמוך לחופי עומאן. לטענת הקואליציה הערבית, בראשות סעודיה, **כלי השייט נבדק בידי המכס האיראני, וטהראן ידעה לפיכך על תכולתה.** על-פי הדיווחים, היו על **הסירה 14 אזרחים איראנים ונשק רב, לרבות פגזים, טילים נגד טנקים ומערכות נשק נוספות.**

צילומים מהטוויטר, שמקורם בטלוויזיה התימנית ובהם אמצעי לחימה המיועדים למורדים החות'ים, שנתפסו על הספינה האיראנית שנעצרה ע"י כוחות הקואליציה הערבית.

9. מגבלות הסיוע האיראני לחות'ים שבו והומחשו בחודשים האחרונים. ניסיונות הסיוע האיראנים למורדים בתימן (בהם שולבו גם פעילים מחזבאללה) **לא הצליחו, למנוע מנאמני ממשלת תימן הגולה לכבוש בחודשים האחרונים מידי השיעים החות'ים מספר ערים מרכזיות בתימן, ובהן עיר הנמל החשובה עדן.** מעורבות איראן באמצעות כוח קדס רחוקה עדיין מסיומה וקשה להעריך אלו הישגים היא תניב לאיראן.

10. בסקירה, שהעביר בפני חברי "מועצת המומחים" בספטמבר 2015, **התייחס קאסם סלימאני להתפתחויות בתימן.** הוא טען, כי המורדים החות'ים, זוכים לתמיכתם של למעלה מ-50% מאזרחי תימן וכי **סעודיה לא תצליח לעולם לנצח את המלחמה בתימן** (תסנים ניוז; 1 בספטמבר 2015). **עם זאת להערכתנו מרבית הקשב והמאמץ של סלימאני ניתנים לעיראק ולסוריה ויכולתו לעסוק במשבר בתימן מוגבלת.**

מדינות ערביות נוספות

11. בתוך כך נחשפו בשנה האחרונה עדויות פומביות למעורבות כוח קדס בחתרנות מדינית ובטרור **במדינות ערביות נוספות.** ביולי 2015 מסרה **ממשלת ירדן,** כי עצרה אזרח עיראקי, שפעל בשירות כוח קדס, בחשד שתכנן לבצע פיגוע טרור בממלכה. חודש לאחר מכן הודיעה **משטרת בחרין** כי חשפה קשר ישיר של איראן וחזבאללה לפיגוע שהתרחש במדינה ב-28 ביולי 2015 בו נהרגו אנשי

כוחות הביטחון מפיצוץ מטען חבלה. בהודעה נאמר, שחמשת החשודים, שנעצרו במעורבות בפיגוע, הודו כי הם קשורים למשמרות המהפכה ולחזבאללה.

12. ההאשמות מצד ירדן ובחרין, שהוכחשו בתוקף על-ידי איראן, לא התייחסו למעורבות אישית ישירה מצד סלימאני בפרשות אלה. גם הצהרה, שיוחסה לסלימאני במרץ 2015 ולפיה יש ביכולתה של איראן לשלוט בהתפתחויות בירדן, כשם שהיא עושה בעיראק ובלבנון, הוכחשה על-ידי שגרירות איראן בירדן ודובר משמרות המהפכה (פארס, 23 במרץ, 2015).

פרק ז': קאסם סלימאני והמערכת הפוליטית הפנימית באיראן

קאסם סלימאני, מפקד כוח קדס, מרכין ראשו בפני המנהיג עלי ח'אמנהא'י (3 ביולי 2011, asriran.com). פעולות הטרור והחתרנות המתבצעת ע"י כוח קדס זוכות לגיבוי של ח'אמנהאי והצמרת האיראנית.

קשרי סלימאני עם צמרת המשטר

1. אחד ממקורות כוחו המרכזיים של סלימאני הינו **קשריו ההדוקים עם צמרת המשטר האיראני, ובראשה המנהיג העליון, עלי ח'אמנהאי, הרוחש לו אמון ומעניק לו גיבוי.** ביטוי לכך ניתן למצוא בהתבטאות חריגה של ח'אמנהאי בפגישה עם משפחות חללים ממחוז כרמאן בשנת 2005, כאשר כינה את סלימאני "שהיד חי" (qasemsoleimani.ir, 26 בנובמבר, 2014). **בנוסף לכך מקיים סלימאני קשרים קרובים עם בכירים בצמרת הפוליטית של איראן,** שרבים מהם מכירים אותו עוד מתקופת מלחמת איראן-עיראק בשנות השמונים.

מימין: סלימאני בלווייתו המנהיג העליון עלי ח'אמנהאי (דף הפייסבוק Haj.Qasem.Soleimani, 21 באפריל 2015). משמאל: קאסם סלימאני והמנהיג העליון עלי ח'אמנהאי.

2. עמדותיו הפוליטיות של סלימאני אינן ידועות די דרכן, אך יש להניח כי **הוא אוחז בתפיסת עולם שמרנית.** במהלך מהומות הסטודנטים בטהראן ביולי 1999 היה סלימאני בין החותמים על מכתב, ששלחו קצינים בכירים במשמרות המהפכה לנשיא לשעבר, מחמד ח'אתמי, בו **דרשו ממנו לדכא בכוח את המהומות ואף איימו להתערב אם לא יפעל.**

3. ביטוי נוסף להערכה הרבה לה זוכה סלימאני מצד צמרת המשטר ניתן למצוא בריאיון נדיר, שהעניק **חג'ת אלאסלאם עלי שיראזי** (Hojjat-ul-Islam Ali Shirazi), נציג המנהיג העליון בכוח קדס, לשבועון השמרני "9 די" בספטמבר 2012 (www.9day.ir, 23 ספטמבר 2012). בריאיון שיבח שיראזי את סלימאני והגדיר אותו כ"איש של מעשים" יותר מאשר "איש של דיבורים" וציין לשבח את יכולותיו כמפקד. הוא אמר, כי הוא מכיר את סלימאני משנת 1982 וכבר בתקופת מלחמת איראן-עיראק התוודע לאומץ לבו וליכולותיו כמפקד. סלימאני מתאפיין, לדבריו, באומץ לב, בחוסר פחד, באמונה גדולה באל ובמסירות מוחלטת למנהיג העליון. מעולם הוא לא אמר: "איני יכול" וביצע כל מה שהמנהיג הטיל עליו. לדבריו רבים יכולים לשבת עם המנהיג העליון אך לא להבין כראוי את דבריו או לפעול כראוי. סלימאני, לעומת זאת, מסוגל להבין כנדרש, לנתח באופן מושכל ולפעול בצורה נכונה.

4. בראיון דחה שיראזי טענות, שהועלו בעבר בתקשורת המערבית, בנוגע לחילוקי דעות בין סלימאני לבין מפקד משמרות המהפכה, **מחמד-עלי ג'עפרי.** הוא גם הכחיש, כי סלימאני פועל ישירות מול המנהיג העליון ללא תיאום עם מפקד משמרות המהפכה. הוא ציין, כי סלימאני נאמן לחלוטין לג'עפרי וכי קשריו החזקים עם המנהיג העליון אינם פוגעים כהוא זה בנאמנותו לג'עפרי. סלימאני וג'עפרי מחויבים זה לזה וכל הניסיונות לעורר חילוקי דעות בין השניים על מנת להחלישם ולפגוע במשמרות המהפכה ובכוח קדס ייכשלו, אמר שיראזי.

קאסם סלימאני במהלך הפגישה של בכירי המשטר עם ח'אמנהאי (vic.ir, 25 ביולי 2015).

5. ערב הבחירות לנשיאות איראן בקיץ 2013 דיווחו אמצעי תקשורת באיראן על יחסיו הקרובים של סלימאני עם המועמד לנשיאות וראש עיריית טהראן, **מחמד-באקר קאליבאף** (Mohammad Baqer Qalibaf). במהלך מערכת הבחירות צוטט סלימאני על-ידי נציג המנהיג העליון במחוז כרמאן באומרו, כי סלימאני אמר לו, שבכוונתו להצביע עבור קאליבאף (26 במאי 2013). הדיווח הוכחש לאחר הבחירות על-ידי דובר משמרות המהפכה, **רמזאן שריף** בריאיון, שהעניק ליומון הרפורמיסטי שרק (Shargh, 22 ביולי 2013) טען שריף, כי משמרות המהפכה לא היו מעורבים כלל בבחירות 2013 וכי אין כל בסיס לדיווחים, שהתפרסמו בנוגע לתמיכתם לכאורה של מפקדים בכירים במשמרות המהפכה, ובהם סלימאני, במועמד כזה או אחר. לדבריו, מטות הבחירות של חלק מהמועמדים רצו להשתמש בשמם של מפקדים בכירים במשמרות המהפכה הזוכים לאהדה ציבורית כדי לגייס תמיכה פוליטית, אך כל הדיווחים, שהתפרסמו בנוגע לתמיכת מפקדים בכירים במועמדים פוליטיים הוכחשו מיד לאחר פרסומם.

קאסם סלימאני (משמאל) עם ראש עיריית טהראן, קאליבאף (במרכז) ומהדי צ'מראן (Mehdi Chamran), ראש מועצת עיריית טהראן (מימין) (פארס, 6 בפברואר 2014).

התבטאויות פוליטיקאים איראנים בשבחו של סלימאני

6. בין מקורביו של סלימאני **נמנים גם פוליטיקאים, שאינם מזוהים עם הימין השמרני.** אחד מהם הוא הדיפלומט האיראני הבכיר לשעבר, **צאדק ח'ראזי** (Sadegh Kharazi), ששימש כיועצו של הנשיא לשעבר מחמד ח'אתמי ומזוהה עם האגף המתון במחנה הרפורמיסטי. בריאיון לאתר נדא-י איראניאן (Neda-ye Iranian) במרץ 2015, התייחס ח'ראזי לקשריו הקרובים עם סלימאני, שראשיתם במלחמת איראן-עיראק. הוא אמר, כי עם חבריו של סלימאני נמנים גם רפורמיסטיים וגם שמרנים. ח'ראזי הגדיר את סלימאני כ"גנרל שאין דומה לו בעולם", ששמו מעורר תקווה בקרב שוחרי החופש בעולם ופחד בקרב האימפריאליסטים, הציונים והארגונים האסלאמיים הרדיקלים. סלימאני הוא גם לוחם, גם סמל לאומי איראני-אסלאמי וגם חבר, אמר ח'ראזי, ובזכות איכויותיו כאדם וכמפקד לא ניתן להשוות אותו לאיש. הוא לא רק אדם אלא "אסכולה מחשבתית" בפני עצמו.

תמונת "סלפי" של הדיפלומט האיראני צאדק ח'ראזי וקאסם סלימאני (זמאן ניוז, 27 באפריל 2015).

7. חבר הפרלמנט השמרני, **מחמד-רזא באהנר** (Mohammad-Reza Bahonar), התייחס, אף הוא, לתמיכה הפוליטית הנרחבת לה זוכה בסלימאני. בריאיון לאתר ח'בר אונליין (14 בדצמבר 2014), אמר באהנר, כי קיים קונצנזוס ביחס לסלימאני וכי הוא אישית מכיר אנשים, שאינם תומכים במשטר האיראני אך רוחשים אהבה לסלימאני. באהנר, שמכיר את סלימאני מראשית שנות השמונים כאשר שימש כסגן מושל כרמאן במקביל לשירותו הצבאי של סלימאני במחוז, שיבח את סגולותיו של סלימאני כלוחם וכמפקד. הוא הדגיש את מחויבותו הרבה של סלימאני למשפחות החללים במהלך מלחמת איראן-עיראק ותיאר כיצד דאג לפרנסתם לאחר מות בנם. הוא אמר, כי בשונה ממפקדים בכירים אחרים, סלימאני אינו בקי רק בעניינים צבאיים כי אם גם בסוגיות מדיניות, ואף השווה את כישוריו ואת הבנתו בתחום המדיני לאלה של מנהיג חזבאללה, חסן נצראללה.

קאסם סלימאני נואם בפני סיעת השמרנים במג'לס, 28 באפריל 2015 (צראט ניוז, 29 באפריל 2015).

קשריו של סלימאני עם הנשיא חסן רוחאני

קאסם סלימאני לוחץ את ידיו של הנשיא חסן רוחאני (khedmat.ir, 15 בספטמבר 2015).

8. המידע בנוגע למערכת היחסים שבין סלימאני לבין הנשיא חסן רוחאני הינו מועט. מאז נבחר רוחאני בקיץ 2013 יצא נשיא איראן בפומבי נגד מעורבות משמרות המהפכה בפוליטיקה. בנאום, שנשא זמן קצר לאחר בחירתו, שיבח רוחאני את תרומת משמרות המהפכה להגנת המדינה וקרא להם להמשיך במעורבותם הכלכלית כדי לסייע לממשלה להתמודד עם הסנקציות, אך הדגיש כי עליהם להימנע ממעורבות במאבקי כוח פוליטיים (עצר-י איראן, 16 בספטמבר 2013). רוחאני אף פעל, מאז בחירתו, לצמצם את השפעת משמרות המהפכה בפוליטיקה ובכלכלה, בין היתר באמצעות צמצום ייצוגם בממשלה ובדחיקתם ממספר פרויקטים כלכליים בתחומי הפיתוח והאנרגיה.

9. עם זאת, **מכיר הנשיא רוחאני בעוצמת משמרות המהפכה וניכר רצונו להימנע מעימות גלוי עימם, שעלול להוביל לעימות גם עם המנהיג העליון, עלי ח'אמנהאי.** רוחאני העדיף עד כה "להלך בין הטיפות" ולמקד את מאמציו בקידום המשא ומתן הגרעיני ובתחום הכלכלי. גישה זהירה ושקולה זו מצד הנשיא באה לידי ביטוי גם בהתבטאויותיו הפומביות בנוגע למדיניותה האזורית של איראן. על רקע הדיווחים על שימוש, שעשה המשטר הסורי, בנשק כימי בקיץ 2013 הביע הנשיא הסתייגות משימוש בנשק כימי בסוריה (מבלי לייחס את השימוש בו למשטר הסורי), אך יישר קו עם העמדה האיראנית הרשמית תוך הבעת תמיכה חד-משמעית במשטר הסורי.

10. **מאז הושג הסכם הגרעין בין איראן למעצמות המערב ביולי 2015 הגביר ממשל הנשיא רוחאני את מעורבותו בסוגיות אזוריות.** במקביל לתמיכתה הצבאית הנמשכת של איראן במשטר הסורי נעשו גם מאמציה לקדם פתרון פוליטי למשבר בסוריה, שיבטיח את האינטרסים החיוניים שלה, ובראשם שימור השפעתה במדינה. במחצית אוגוסט 2015 קיים שר החוץ האיראני, מחמד-ג'ואד זריף, ביקור בסוריה במהלכו נפגש עם הנשיא אסד ועם שר החוץ וליד אלמעלם. זריף הדגיש את נחישותה של איראן להמשיך בתמיכתה בסוריה וציין שגורל סוריה צריך להיקבע על-ידי העם הסורי ללא התערבות זרה (אירנ"א, 12 באוגוסט 2015).

11. **מעורבותם הבו-זמנית של משרד החוץ האיראני ושל כוח קדס של משמרות המהפכה בעיצוב המדיניות האיראנית כלפי סוריה טומנת בחובה פוטנציאל לעימות בין שני הגופים** (הגם שלא ידוע לנו עד כה על מאבקי כוחות בין ממשל רוחאני למשמרות המהפכה בנוגע למדיניות האיראנית בסוריה). בנוסף לכך הגברת המעורבות הרוסית בסוריה והמשך המגעים הבינלאומיים בניסיון לגבש הסדר מדיני במדינה עשויים אף הם לעורר חילוקי דעות בין הנשיא לסלימאני סביב הגדרת האינטרסים האיראנים בסוריה ודמותו של הסדר פוליטי עתידי אפשרי במדינה זו.

12. **קאסם סלימאני נמנע בדרך כלל מלהביע את עמדותיו בסוגיות פוליטיות שנויות במחלוקת.** במהלך המשא ומתן בנושא הגרעין, שניהל ממשל רוחאני עם המערב, לא הצטרף סלימאני לבכירים אחרים במשמרות המהפכה, שהביעו בכמה הזדמנויות ביקורת מרומזת על אופן ניהול שיחות הגרעין. הוא גם נמנע מלמתוח ביקורת על מדיניות הממשלה בענייני פנים. התרחקותו מעיסוק בסוגיות פוליטיות מעוררות מחלוקת **נובעת, ככל הנראה, מרצונו להשאיר את כוח קדס, שבפיקודו מחוץ למאבקי הכוח הפוליטיים הפנימיים באיראן כדי להבטיח את מעמדו הייחודי במשמרות המהפכה.** היא **עשויה לנבוע גם משאיפותיו הפוליטיות** ומחשש שמא התבטאויות בנושאים רגישים מבחינה פוליטית עלולות לערער את מעמדו הציבורי.

פרק ח': קאסם סלימאני בעיני הציבור האיראני

דמותו של קאסם סלימאני על גבי תריסים של חנות בעיר כרג' (פייסבוק, 3 בספטמבר 2015).

כללי

1. **במשך שנים ארוכות הקפיד קאסם סלימאני לשמור על פרופיל תקשורתי נמוך** וכמעט שלא היה מוכר בזירה הציבורית באיראן. ברם, ככל שהתגברה חשיפתו בתקשורת, בתחילה באמצעי התקשורת במערב ולאחר מכן גם בתקשורת האיראנית, כן התרבו בשנים האחרונות ביטויי התמיכה הציבורית בסלימאני, עד כדי סממנים של פולחן אישיות.

גל תמיכה בסלימאני בעקבות סיכול תוכנית ההתנקשות בחיי שגריר סעודיה בארה"ב

2. העלאת שמו של סלימאני במסגרת פרשת סיכול ניסיון ההתנקשות בחיי שגריר ערב הסעודית בוושינגטון בשנת 2011 **הביאה לראשונה לגל הצהרות תמיכה חסר תקדים בסלימאני,** הללו הגיעו לשיאן לאחר שבדיוני הקונגרס האמריקאי עלו קולות, שקראו להתנקש בחייהם של בכירים איראנים, ובהם סלימאני. בעקבות קריאות אלה חתמו 240 חברי מג'לס על הצהרת תמיכה בסלימאני והזהירו את ארצות-הברית מפני "המשך התעמולה והמזימות" כנגד משמרות המהפכה (דולת-י מא, Dolat-e ma, 2 בנובמבר 2011).

3. גם העיתונות השמרנית הזדרזה באותה עת להביע תמיכה בסלימאני. היומון ג'ואן שיבח במאמר שכותרתו "מיהו חאג' קאסם סלימאני?" את מפקד כוח קדס ותיאר אותו כאדם, שסגולותיו חורגות מעבר ליכולותיו כמפקד. מחבר המאמר ציין, כי בניגוד לטענות המועלות בתקשורת המערבית, סלימאני אינו מסתורי כלל וכלל וכי הוא מוכר היטב באיראן בזכות פעילותו רבת השנים בשירות המהפכה. לאיראנים אין צורך בסיפורי הוליווד, שהאמריקאים מספרים על סלימאני ועל פעילויותיו מעבר לגבולות איראן. פעילותו מחוץ לאיראן היא רק צד אחד של המטבע וצידו האחר ניכר בפעילותו בתוך גבולות איראן כחייל בשירות המשטר. מאז מונה למפקד כוח קדס הפך סלימאני ל"חלום

הבלהות" של המערב, נכתב במאמר, אך בקרב האיראנים הוא מעורר גאווה ומוכר בזכות חזותו השקטה והביישנית ואופיו הצנוע והידידותי (ג'ואן, 5 בנובמבר 2011).

4. אזרחים איראנים מן השורה התגייסו, אף הם, להביע תמיכה במפקד כוח קדס. בלוגרים וגולשים ברשתות החברתיות פרסמו תמונות של סלימאני תחת הכותרת: "כולנו קאסם סלימאני". הערכת הציבור לסלימאני באה לידי ביטוי גם בתגובות האוהדות הרבות להן זכה מצד אזרחים בעקבות מות אמו בספטמבר 2013. גולשים רבים ברשתות החברתיות, ובהם גם כאלה המזוהים כתומכי האופוזיציה הרפורמיסטית, הביעו את תנחומיהם ושיבחו את סלימאני על תרומתו הרבה בהגנת המדינה.

סממני פולחן אישיות בטיפוח דמותו של סלימאני

תמונת קאסם סלימאני לצד תמונות המנהיג העליון בחגיגות יום המהפכה האסלאמית באיראן (דף הפייסבוק Haj.Qasem.Soleimani, 11 בפברואר 2015).

5. מעורבות סלימאני במערכה נגד דאעש בעיראק, ההישגים שיוחסו לו בעקבות כך והחשיפה התקשורתית הנרחבת לה זכה, בצל ההתפתחויות בעיראק ובסוריה החל מקיץ 2014, **עוררו גילויי תמיכה חסרת תקדים במפקד כוח קדס.** למעלה מעשרה דפים המוקדשים לסלימאני הושקו ברשת הפייסבוק לבדה עם למעלה מ-100 אלף עוקבים ועשרות תמונות (כולל תמונות "סלפי") וסרטונים המתעדים את סלימאני, בעיקר בביקוריו בעיראק, התפרסמו ברשתות החברתיות.

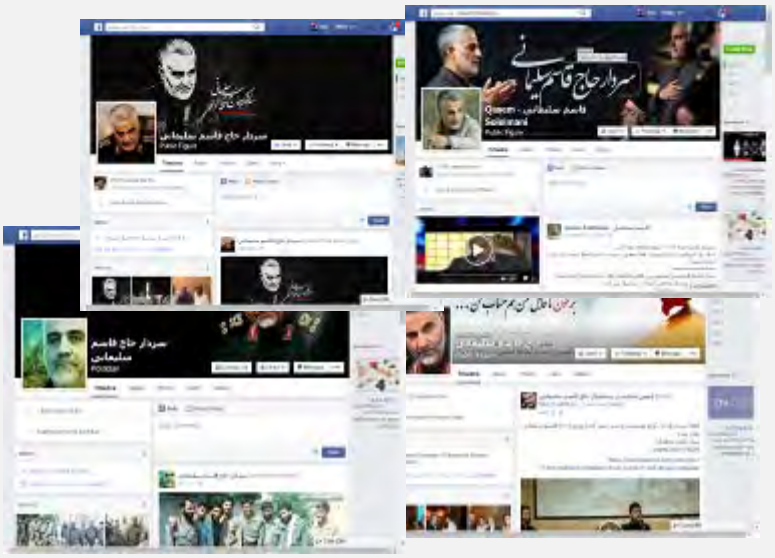

כמה מדפי הפייסבוק המוקדשים לקאסם סלימאני

6. ביטויי התמיכה בסלימאני כללו, בין היתר, **הפקת סרט על חייו, פרסום ספר זיכרונות שלו, הנפקת בול לכבודו, כתיבת שירים לכבודו והעלאה לרשת היוטיוב של קליפ בשם "גנרל איראני" בביצוע להקת "נבז" (Nabz).**

הנפקת בול לכבודו של סלימאני בעיר כרמאן (אירנ"א, 29 בספטמבר)

7. **במשך הזמן החלו גילויי התמיכה להתאפיין בסממנים מובהקים של פולחן אישיות.** הללו עוררו הסתייגות – גם אם למראית עין – מצד משמרות המהפכה וסלימאני עצמו. כך, למשל, הביע סלימאני התנגדות לפרסום תמונותיו ברשתות החברתיות והסתייג מהכוונה להפיק סרט על חייו (פראו, 11 באפריל 2015). במרץ 2015 פנה דובר משמרות המהפכה, **רמזאן שריף,** לאמצעי התקשורת בבקשה להימנע מפרסום ידיעות ותמונות של סלימאני בביקוריו בעיראק כדי שלא לספק מידע לאויביה של איראן. הוא טען, כי סלימאני אינו שבע רצון מפרסום תמונותיו בתקשורת וברשתות החברתיות ואף ביקש בכמה הזדמנויות להימנע מכך (תאבנאכ, 12 במרץ 2015).

אחד ממגישי תוכניות הטלוויזיה באיראן לבוש חולצה עליה דמותו של סלימאני לציון יום הולדתו (qasemsoleimani.ir, 11 במרץ 2015).

8. יש להניח, כי לפחות חלק מהחשיפה התקשורתית לה זכה סלימאני ברשתות החברתיות ובאמצעי התקשורת המסורתיים **הייתה מכוונת. להערכתנו היא נועדה לקדם את שאיפותיו הפוליטיות של סלימאני ובו בזמן לחזק את הדימוי ההרתעתי של איראן ושל משמרות המהפכה כגורם המשפיע ביותר במזרח התיכון והפועל בנחישות נגד אויביה של איראן.** מכל מקום, דמותו של סלימאני הפכה סמל לעוצמה האיראנית באיזור ולמשטר האיראני יש עניין ברור להעצים את דמותו הן מבית והן מחוץ.

פרק ט': הסרת הסאנקציות הבינלאומיות מעל קאסם סלימאני בעקבות הסכם הגרעין?

1. בעקבות הסכם הגרעין, שהושג ביולי 2015 בין איראן למערב, דווח במערב , כי סלימאני וכוח קדס, שבפיקודו נכללים ברשימת האישים והמוסדות האיראנים מעליהם יוסרו הסנקציות הכלכליות שהוטלו על איראן. יצוין, כי **שמו של סלימאני נכלל בכמה רשימות של בכירים איראנים עליהם הוטלו סנקציות בינלאומיות:** מאז מרץ 2007 נכלל סלימאני ברשימת האישים האיראנים עליהן הטילה מועצת הביטחון של האו"ם סנקציות אישיות במסגרת החלטה 1747 בשל מעורבותם בתוכנית הגרעין האיראנית. בשנת 2011 הוכלל סלימאני גם ברשימת הסנקציות של ארצות-הברית בשל מעורבותו בסיוע למשטר הסורי ובפרשת ניסיון ההתנקשות בחיי השגריר הסעודי בוושינגטון. ביוני 2011 הטיל האיחוד האירופי סנקציות אישיות על סלימאני ועל שני בכירים נוספים במשמרות המהפכה, מפקד משמרות המהפכה, מחמד עלי ג'עפרי, וראש אגף המודיעין במשמרות המהפכה לענייני מודיעין, חסין טאא'ב (Hossein Taeb), בשל מעורבותם בסיוע למשטר הסורי.

2. **גורמים בממשל האמריקאי הכחישו בתחילה את הדיווח על הכוונה להסיר את סלימאני מרשימת הסנקציות.** הם טענו, כי קאסם סלימאני המופיע ברשימה הוא קאסם סלימאני אחר (Ghasem Soleimani) המשמש כאחראי לכריית אורניום במכרה עופרות האורניום בסאע'נד (Saghand). לאחר מכן **אישר הממשל האמריקאי, כי שמו של קאסם סלימאני אכן יוסר** מרשימת הסנקציות של מועצת הביטחון של האו"ם **לאחר שמונה שנים מחתימת הסכם הגרעין.** עם זאת במשרד האוצר האמריקאי הבהירו כי **הסטאטוס של סלימאני לא ישתנה בשל מעורבותו בפעולות בלתי-לגיטימיות אחרות** (קרי, מעורבותו בחתרנות ובטרור).

3. ללא קשר לשאלה האם הסנקציות שהוטלו על סלימאני אכן יוסרו בסופו של דבר, **נסיעתו לאחרונה של סלימאני לרוסיה לתאום סוגיות מדיניות וביטחוניות המחישה את הקושי לאכוף את הסנקציות האישיות נגדו.** המעורבות הרוסית הצבאית בסוריה והרחבתה האפשרית גם לעיראק מסמנים כינונה של קואליציה חדשה באזור בהשתתפות איראן, עיראק, סוריה ורוסיה. איראן כבר הפגינה בעבר יכולת טובה בניצול כל הזדמנות לביצור מעמדה האזורי. ניסיונו העשיר וכישוריו המוכחים בקידום המעורבות האיראנית במזרח התיכון מבטיחים כי **קאסם סלימאני ימשיך למלא תפקיד מרכזי בתהפוכות האזוריות הצפויות להתחולל בשנים הבאות.** בין אם יישאר בתפקידו הנוכחי ובין אם ישתלב בעתיד במערכת הפוליטית **צפוי סלימאני להמשיך ולשמש שחקן מרכזי בצמרת המשטר האיראני ודמות מפתח במדיניות האיראנית האזורית.**